

mladika 7

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1980 LETO XXIII. - ŠTEV. 7

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Večni refren	77
Zora Tavčar: Pesem Save . .	78
Pod črto: Zamejske afere i- majo korenine; O tržaškem šovinizmu; Odstavljanje slovenske vlade	80
Vladimir Kos: Triptih v gozd- nem mraku	81
V.A. Integlia: Kristus na at- lantski plaži	82
Ivo Jevnikar: Po upravnih vo- litvah	84
Bruna Pertot: Sladka črnina: bezeg, robidnica in borov- nica	86
Vladimir Kos: Razkošje . .	87
Antena	88
Staro in novo	90
Joško Šavli: »Solzno leto« .	91
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura: Vinko Beličič (Prelistavanje pol- davnine); Franc Jeza (Ne- vidna meja)	93
Ocene	94
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	
Priloga: Pavle Merkù: Slo- venski priimki na zahodni meji (str. 21-24)	

Zunanja oprema: Jasna Merkù

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze ita-
lijanskega periodičnega
tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

ZBERIMO NJIHOVE SPISE!

Spoštovano uredništvo!

Tako Vi kot drugi listi ste objavili občutene spominske članke ob pre-zgodnji smrti nepozabnega Frančka Križnika. Zadnja številka Zaliva prina-ša tudi sklepní del njegove razpravi-ce o leninizmu. Zaslužno delo bi stor-il tisti, ki bi tu in tam raztresene Križnikove spise zbral, uredil in iz-dal. Sam za to ni imel časa, dolguje-jo pa mu to vsi tisti, ki so občudo-vali njegovo navdušenje, njegovo glo-bino, njegovo objektivnost. Tako bi tudi njegovo pričevanje ostalo živo še dolgo let.

Sploh bi morala naša javnost bolj skrbeti v takih primerih. V mislih i-mam na primer rajnega dr. Slavka Tu-to. Veliko planinskih stvari je zapisal. Tu pa tam je objavil pomemben zapis iz fašističnega obdobja. Marsikaj o sebi je povedal v lepi seriji radijskih oddaj, ki jih je pripravil Milan Pahor. Tudi zanj bi bilo prav, da se to zbe-re in primerno izda, saj bi marsikdo z veseljem segel po takem delu, da sploh ne govorimo o pomenu marsi-česa njegovega za zgodovinarje. Morda bi bila za radijske zapise poklica-na tudi radijska ustanova, saj v vse-državnem merilu marsikaj tiska, zdaj pa že nekaj let v slovenščini uspele knjige ob šolskih oddajah. Gradiva, ki je ostalo le v etru in v radijskih ar-hivih, ima pa trajnejši pomen, se je gotovo nabralo nič koliko.

(Sledi podpis)

KAM SO ŠLI IN KJE SO

Ob poimenovanju osnovne šole pri Sv. Jakobu in v Škedenju smo do-bili v roke zares lepe prikaze krajev-ne preteklosti. Zlasti se je v tem po-gledu izkazal Sv. Jakob. Nič manj se-veda Škedenj, le ta ni imel na voljo

takih sredstev in toliko sodelavcev. Zaprepaščajo pa nekatere številke. V šolskem letu 1945/46 302 učenca, 1956/57 105 in nato v usodnem letu 1970/71 pademo na borih 26 učencev. Kje so drugi? Kje je krivda? Propa-ganda, kominformizem, razporoka in splav so vzroki, ki nas uničujejo. Pa smo se in se še sami potegujemo za te »dobrene«, ki nam izpodjedajo še tisto narodno zdravje, s katerim smo zdržali najhujše čase. Ko gledamo sli-ke šolskih otrok v Škedenju iz leta 1911/12 in leta 1949/50 (Sv. Ana in Škedenj) se naravnost čudimo. Kje smo danes? Smo obnemogli? Pa ven-dar imamo vsega dovolj. Premalo je narodne zavesti!

Ob koncu bi ob poimenovanjih šol pripomnil še to. Zakaj ne bi pokojni odvetnik dr. Josip Abram, zadnji pred-sednik Ciril-Methodove družbe zaslužil, da bi tudi po njem imenovali katero izmed slovenskih šol? Saj je znano, da je pod njegovim predsedstvom bi-la zidana mogočna stavba, v kateri je danes tiskarna Primorskega dnevnika. In prav v tej stavbi je bila slovenska šola Ciril-Methodove družbe. Znano je, da je predsednik dr. Abram tri mese-ce sam plačeval delavce, da se delo ni ustavilo. Kje bi našli danes takega idealista, takega Martina Kačurja? Da-nes pa ni vreden, da bi poimenovali eno samo šolo po njem!

(Podpis)

Dalje na 4. strani platnic

SLIKA NA PLATNICI: Narodni dom, gospodarsko, kulturno in politično sre-dišče tržaških Slovencev, pred požigom. Mogočna stavba, za katero je na-pravil načrte arhitekt Fabiani in jo je zgradilo domače podjetje Martelanc, je stala na takratnem Vojaškem trgu. Ob 60-letnici požiga je Slovenska skup-nost priredila spominsko proslavo.

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna opre-ma). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 700 lir. Celoletna naročnina za Italijo 6.500 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 150 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

Večni refren

Napovedi niso obetavne ali pa Perspektive so temne, to so sintetični zaključki komentarjev in razmišljanj o sedanjem položaju slovenstva v Italiji in s takimi neoptimističnimi gledanji se tudi tokrat lotevamo tega uvodnika. Varljivo zaupanje, da se bojo italijanski odgovorni krogi prej ali slej vendarle rešili nezaupanja do naše maloštevilne in neenotne manjšine in iracionalnega strahu pred potencialno slovensko - slovanško nevarnostjo na vzhodni meji države, nas še vedno sili, da govorimo in se razvnehamo ob teh vprašanjih, kljub pesimizmu, zaradi katerega bi bili morali umolkniti že davno, če bi hoteli poslušati nekatere, ki so se že utrudili in jim vse te besede že presedajo. Kljub vsemu pa se k tem vprašanjem še vračamo in to zato, ker se še vedno trudimo, da držimo prižgano to naše slovenstvo; sicer smo še vedno prepričani, da nas bo kmalu konec, če bo šlo tako naprej, po drugi strani pa se stvari dajo tudi zasukati in preobrtni ...

Vsekakor še vedno čakamo, da se bodo naši sodržavljani, ki imajo platno in škarje v rokah, rešili ignorance, predvsem pa sovraštva in nesprejemljivega zanikanja našega obstoja.

In vendar že obstajajo znaki, da se nekaj spreminja, sicer ne v oblasteh ne v strankah in ne v institucijah, pač pa pri osebah, pri posameznikih. Predstavijo ti pisatelja - Italijana, ki išče osebna prijateljstva med Slovenci, prebereš zajetno študijo italijanskega pravnika o zakonodaji, ki zadeva slovensko šolstvo v Italiji in odkriješ prijatelja Slovencev, ki so se mu oddolžili s pičlo prisotnostjo na njegovi tržaški predstavitvi; in potem zveš, da se nekateri profesorji s tržaške univerze zavzemajo za izdajo slovenskih novel v italijanščini, a pri Slovencih niso naleteli na preveliko zanimanje. In še bi morda našli, predvsem pa dejstvo, da so volilci Slovenske skupnosti potrdili svoje zaupanje edini slovenski stranki v Italiji. To bi nas moralo navdajati z optimizmom, in vendar gledamo črno v prihodnost in to zato ...

ker si pri Primorskem dnevniku ni nihče upal javno obsoditi socialističnega prvaka Pittonija, ko se je v torek, 10. junija, takoj po volitvah pred kamerami TELE 4 šele po poldrugo uro tra-

jajočem prijateljskem razgovoru z listarjem Čehovinijem in KD Kozlovičem spomnil Slovencev; Listi za Trst je sicer očital pretirano reakcijo na komunistični zakonski predlog o zaščiti Slovencev, vendar pa je istočasno označil isti predlog kot nesprejemljiv (obenem pa pozabil, da je tudi PSI imela svoj predlog) ...

ker je Lucijan Volk brez potrebe govoril po italijansko na občnem zboru Kmečke zveze ...

ker ni nihče javno povedal, kako je Carbone (Pittonijev naslednik) izložil slovenskega socialista Pečenka iz pokrajinskega sveta ...

ker je slovenska dijakinja čutila potrebo javno povedati, da sta ji enako pri srcu materinščina in italijanščina in da si ne pusti vzeti ne ene ne druge ...

ker je že omenjeni Lucijan Volk napisal predgovor Carsiani, knjigi o naravnem parku s kraško floro v italijanščini, ne da bi niti z besedico omenil slovenski Kras ...

ker na višjih srednjih šolah naletimo na dijake, ki še ne poznajo »Pod svobodnim soncem«, kot predpisano čtivo pa berejo Gimnazijko ...

ker v Bazovici še vedno piše »via Kette« in »via Gruden«, pa ni nihče reagiral, kot bi položaj zahteval ...

ker na tržaški občini poznajo neko ulico »Udoletto« na Padričah, pa človek šele po dolgem času spozna, da je to grozna spačenka za naše Hudo leto in obenem tudi edino znano ledinsko ime, ki so ga doslej vzeli v »poštev« pri toponomastiki ...

ker upravitelji slovenskih občin na Tržaškem in Goriškem poslušajo med seboj v italijanščini (tudi zato, ker ni še nikomur prišlo na um, da bi na javne stroške dal pravilno prevesti temeljne zakone v slovenščino ali vsaj tiste, ki se nanašajo na upravljanje krajevnih ustanov) ...

Takih »ker« je še veliko in bi menda vsak bralec lahko pristavil svojega, vsak zase pa bi tudi posebej zaslužil komentar, ker bi od vsakega lahko prišli do zanimivih zaključkov, predvsem pa do ugotovitve, da počasi izgubljammo našo narodno zavest, da se privajamo na krivice, ki postajajo »normalne«, da pozabljammo, da smo doma in da torej lahko zahtevamo, tudi s trdo

ZORA TAVČAR

Pesem Save

Od Šentjurja stopam navzgor ob Savi in gledam z naše, štajerske, na kranjsko stran. Mi smo pobrali prostrano ravnino z visokimi hribi krog in krog. Reka nam je odrezala lepši del, onstran pa je dala ozek rob polj in nizki lok zarslih gričev, ki ne zmorejo poštenega gozda, komaj kakšno gobo. Edino tam na sredi gričevja — kot samotna ptica na počitku — cerkviča na Brunku, ki me spomni na začetek nekega Trubarjevega zapisa o zidavi cerkve na tistem mestu: »Ko sem še v Loki pri Radočaju céhmošter bil, je živela tam gori nad Kompolom in Šemacino ena baba ...« Tu, z naše strani reke, je torej gledal Trubar na dolensko stran. Tu je imel košato župnišče in prijazno cerkev iz 13. stoletja. Tu je že mnogo pred njimi nastala vas kot na okopih, zajeta v široko pentljo Save. Že od Šentjurja zagledaš vitki loški zvonik in čokato gmoto srednjeveškega farovža. Za visokimi smrekami bode v nebo nazobčani rob pročelja gospodske graščine. Stopam dalje ob reki navzgor. Topóli onstran Save mečejo vsak svojo senco v vodo in strmijo vanjo sami zase, nepremični in zravnani kot kakšni filozofi. Med njimi kak očakovski hrast, ki se je, ponorel od vlage, pognal v neznanske višave in meče zdaj svojo senco skoraj na kranjsko stran. Potem se breg razneži od vitkih jelš, s kakšno belo, uso dekliško brezo vmes. Tu pa tam se ti ponujajo jeziki belih peščin ali rumenega sviža za poležavanje v soncu. Sedel bi za Savo ves dan, prebiral pisane savske kamenčke, gledal hiteti mimo bežeče valove. Ali bi više gori poslušal rohneti penaste brzice v ovinku. Potem pride odjuga in lahko strmiš v kalno, naraslo reko, kako plavi deske in debela, vrtinči in prekopicuje zaboje in jih raztrešča ob čereh na onem bregu. Še višje, takoj za okljukom, kjer se struga ugrezne in poglobi, je površina negibna kot olje, zasenčena od obeh bregov. Vrbe žalujke pomakajo tam vanjo svoje tenke rumene lase. Ah, kakšen mir. Tu bi še veve-

roko. Tako pa živimo od spominov, kako smo pred prvo svetovno vojno razvijali samostojno šolstvo, kako smo se upirali šovinizmu še pred fašizmom, kako smo znali biti pogumni med NOB. Tako polagoma postaja naše slovenstvo predmet, ki je dober še za proslave, poimenovanja šol in prireditve, ko imamo priložnost, da se pohvalimo kako smo Slovenci, pa smo vedno manj, pa tudi vedno manj nas je, saj je dovolj da pogledamo vpis v slovenske šole.

Toda višek te naše popustljivosti prihaja brezsrčno na dan in kaže na našo majhnost ob vprašanju, ob katerem bi se morali znajti združeni in enotni kot en sam mož. Veliko smo namreč pričakovali in upali od obetanege zakona za celovito zaščito Slovencev v Italiji, ki bi moral pomeniti nekako logično nadaljevanje Osimskega sporazuma. Toda kaže, da bomo morali sprejeti novo razočaranje. Svet slovenskih organizacij je na seji glavnega odbora zabeležil govorice iz srede posebne komisije, ki bi morala 30. junija končati z delom in izročiti vladi dokument s predlogi za celovito zaščito. Zgleda, da osnutek dokumenta za slovensko manjšino nikakor ni sprejemljiv, saj ne prinaša nobenega bistvenega izboljšanja za Slovence in da ponovno pozablja na zahtevo po enaki ravni zaščite za slovensko manjšino v vseh treh pokrajinah naše dežele. Poznanje italijanskih politikov in birokracije nas je že od vsega začetka navdajalo z nezaupanjem in sumom, da tudi tokrat ne bomo zlezli na zeleno vejo, tako daleč pa naša bojazen ni šla. Očitno smo mislili, da so se odgovorni politiki vendarle streznili in da vprašanje Liste za Trst oziroma njenega volilnega uspeha spriči izvršenih dejstev pač ne more postavljati večje ovire. Motili smo se in tako še enkrat dobili dokaz, da je treba predvsem računati sami nase. Seveda ne mislimo pristajati na kakršnokoli obliko ugotavljanja številčnega stanja naše manjšinske skupnosti, saj ne sprejemamo logike števil, kar je za nas mnogo bolj razumljivo kot pa rimsko zavračanje recipročnosti s stanjem italijanske manjšine v Jugoslaviji. Tako je poudaril tudi glavni odbor Sveta slovenskih organizacij, ki je zavrnil kakršnokoli popuščanje pa čeprav v zameno za manjše koncesije, na kar pa — kot zgleda — bi bile pripravljene nekatere druge komponente slovenskega zastopstva. Na dan prihaja torej nevarnost nove neenotnosti v naši skupnosti. Toda vsi bi se morali zavedati odgovornosti, ki bi si jo naprtili s takim korakom, zlasti še tiste sile, ki se naslanjajo na vsedrjavne stranke in ki si oportunistično prisvajajo vlogo prvoborcev za naše pravice. Počakajmo sicer, da vidimo, kaj nam bodo ponudili, nikakor pa ne bi hoteli, da nas uspava ozračje poletnih počitnic, ne bi hoteli, da se nikdar dovolj prekleta bojazen pred zločestim duhom, ki stoji za Listo za Trst in je za desetletja paralizirala KD, še močneje izrazi v KPI in PSI in zamori njun deklarirani zalet v boju za naše pravice.

rička lahko preskočila z veje na vejo na kranjsko stran, ne da bi si omočila rep.

* * *

Naenkrat zmanjka proda, breg je čedalje bolj strm, zapustiti moraš Savo. Zdaj se ti zasvetlika le še kdaj pa kdaj med gostim gabrovjem. Šele pod vasjo se steza spet spusti k vodi. Tu se Sava odpira mogočna in deroča, saj je pravkar pridrla izza ostrega ovinka od Radeč. Edino ob strani, kjer straži neznanska skala, kakor da čaka na kakšno štajersko Loreley, se skriva miren, globok zelen tolmun. Če bi Loka imela pesnika, bi prav gotovo sedel tam zgoraj in ure in ure meditiral, strmeč v skrivnostno zeleno globino. Se je zablislil obel kamenček na dnu? Ali je švistnila tam plavut urne postrvi? Ali pa je le sonce vžgalo cekin na grebenu nevidnega valčka? Vse to je poezija reke, vedno drugačne v svojih šumih in barvah, odzivne uram dneva in noči, letnim časom in našim razpoloženjem.

* * *

Toda ta skala nad Savo je imela svoj mik predvsem za vaše fantaline, tiste najpogumnejše, z mojim bratom na čelu. »Kdo si upa!« Treba je bilo stopiti vrh skalne stene, stegniti roke, se nagniti naprej, ošiniti z zaničevalnim pogledom deklice, ki si zatiskajo oči in ušesa. Potem je bilo treba preveriti občudujoče in zaskrbljene poglede prijateljev in se odgnati z glavo navzdol v tisto neznansko globino brez dna. Še večje junaštvo je bilo potem, še ves zelen zahlastati za zrakom, pa se pognati z velikimi zamahi proti drugemu bregu. Pri tem te je navadno zagrabil vodni curek, ki je drl počez in te je odnesel daleč navzdol, na ono stran, pod zatišje strmega in neprehodnega brega. Od tam se je izmotal z močnimi zamahi le najboljši plavalec. Zakaj na oni breg se ni bilo mogoče povzpeti; pa tudi tolmun je bil tam nepremičen in ves črn od globine. Edina pot je bila spet na štajersko stran. Marsikdo je pri teh podvigih krepko pil vodo in kakšnega je še zadnji hip rešil Colnar gori iz čuvajnice nad skalo, ki ga je priklical prestrašeni vrišč.

* * *

Najočarljivejši razgled na ves lok Save pod vasjo pa je bil z lesenega balkončka na koncu graščinskega parka; a kdo bi si upal tja? Joj, koliko skrivnosti in lepot je skrival okrog in okrog visoko zamreženi in še z živo mejo obdani graščinski park! Povrh so ga čuvali še psi volčjaki. Ker pa je naš vrt mejl na graščinskega in je moj oče star avstrijski mornariški podoficir, zalagal graščinsko kuhinjo, se je lahko pogosto čez ograjo pogovarjal z lastnikom, ravnateljem Juž-

ne železnice, dunajskim Judom. Mi otroci pa smo bili ljubljenci njegovega prijatelja, vladnega svetnika Redla. Ta lepi stari gospod z markantnim obrazom, o katerem so vedeli povedati, da je kaj več kot hišni prijatelj, kadar je vzravnal stopal ob stasiti gospe ravnateljevi, ta Redl je nas otroke večkrat povabil na ogled vrta. Vzdignil nas je čez ograjo in nas popeljal skozi pravljčni predor iz vinske trte, nam natrgal belega namiznega grozdja, nam dal pobožati lepe volčjake ter nas vodil po peščenih stezicah pod orjaškimi drevesi proti dnu parka. Vmes nam je večkrat dal najti pod kakšno mogočno koreniko majhno potičko ali rumeno pomarančko. A najlepše je bilo z njim tam na dnu aleje, kjer je globoko spodaj pod zeleno prepleskanim, z rezljanim balkonom tekla rjava črta železnice, s škatico čuvajnice ob kraju. Na obzorju je stal v sivkasto modrih meglicah visoki Kum. Potem je gospod Redl rekel, kakor je imel navado, najprej nemško, nato nerodno slovensko: »Schausen sie, glejte!« In na desni se je iz soteske privil mračni trak Save, se zasvetil izpod železnega ogrodja rádeškega mostu in se pognal v brzico proti vzhodu, proti nam. Skril se je za jelševjem, a se na lepem, ves obsijan od sonca, prikazal na naši desni. V ostrem loku je zdajci prišumela izza ovinka bučeča reka, se vsa urna podila mimo, obrnila na jug, izginjala med grmičjem in se spet prikazovala. Strmeli smo z vrha globoko dol v to čudo in stegovali vratôve. Zdaj je prst kazal tja dol na jug: »Hören sie, — čujte!« In res smo slišali: tam je reke naenkrat zmanjkalo, kakor da se je pogreznila v podzemlje. Tudi šumenja ni bilo več. Seveda, tam so Savo pogoltnili strmo navzdol padajoči bregovi. Tam je moral biti tudi tisti veliki ovinek, kjer se je njen tok ponovno zasukal proti vzhodu, zato nismo čuli ničesar več.

Ta pogled na Savo je bil tako mikaven, da smo si tu pa tam predrznili na graščinsko stran tudi sami. Vrgli smo volčjakoma kosti, ju nagovaljali z njunimi imeni in hušnili skozi predor iz trt do razglednega balkončka na dnu aleje. Včasih smo vzeli s sabo tudi sosedove tri, — dve deklici in dečka Rafka.

* * *

Leta so tekla in prišla je vojna. Lastnik se je umaknil v Avstralijo, stari gospod Redl na Dunaj, balkonček je razpadal, aleja je podivjala in graščino so zasedli nemški vojaki. Nihče si ni več upal na razgledišče.

Nekega dne pa me je poklical sosedov Rafko:

»Pridi, greva skupaj na balkonček! Hočeš?«

Prijela sva se za roke in se splazila skozi trtje in po zapuščeni aleji.

»Pssst!« me je vlekel Rafko. Že se je odpiral tam zadaj v sinjih meglicah Kum. Že je bil tu

razpadli balkonček. Nagnila sva se čezenj in u-molknila ob silovitem prizoru.

»Glej,« je dahnil Rafko. »Kakor pesem!«

Razumela sem. Takrat je on že skladal drobne klavirske skladbice in mi jih preigraval. Jaz pa sem mu pisala besedila zanje.

»Da ne padeš,« me je prijel plaho čez ramo. Tako, skoraj objeta, sva v zadregi strmela dol na Savo, ki je s svojim hrumenjem prebučala butanje v najinih prsih. Nisem otresla z ramen njegove roke, pa tudi on je ni umaknil. Le kar naprej sva strmela v reko, ko da zasledujeva z velikimi očmi neko nevidno ladjo, ki plove navzdol, brezšumno drveč čez valove. Veter je mršil moje tanke, dolge črne lase, in privzdigoval njegov kodrasti pšenični čopek na čelu. Bila sva še otroka — in nisva več bilà. Bilo nama je dvanajst, trinajst let.

»Si srečna?« je šepnil.

»Sem. Pa ti? Si?«

»Sem. Še bolj.«

Ah, tako nič nisva bila pesnika v svojih besedah. Leseno sva strmela dol na Savo, na polja tam čez, in molčala. A brala sva si v dušo in ti dve sta si pripovedovali, se objemali, se kot melodija pretapljali druga v drugo. — Potem me je obšlo, da razbijem ta čar. Nagajivo sem stegnila roko tja dol in oponašala vladnega svetnika Redla: »Schau mal!« In Rafko je bil takoj za to: »Hör mal!« je nastavil uho nevidnim šumom. In začela sva se smejati. A postala sem hudob-

na, začela sem oponašati tudi njega: »Glej! Schau mal, kako Rafko objema!« In sem leseno položila dlan na trhli rob balkona.

»Le počakaj,« se je zdaj užalil in me hotel zares objeti. »Boš že videla!« Vlekel me je nase, jaz pa sem se izmuznila. Lovila sva se po aleji, vse dokler se nisem pustila ujeti. Že sva zadihana poskušala prvi poljub, ko so zalajali tam bližje vojaški psi. Zgrabila sva se za roke in se preplašena skozi špranjo v živi meji rešila še zadnji hip na stezo za župniščem.

Nikoli več potem si nisva upala več na balkonček. A koliko pesmic je tisti čas nastajalo v najinih sobicah: cel venček Sonatin.

Toda še tisto jesen so naju ločili, kakor da so nekaj zaslutili; jaz sem morala v šolo na Dunaj, Rafko pa v Gradec. Nikoli več nisva skupaj poslušala reke. Kakor marsikaj, kar se pri nas v Zasavju konča, pa rečejo: tudi to je odnesla Sava! — tako je odnesla s seboj tudi to prvo bežno ljubezen.

* * *

Toda Sava je živela z nami tudi takrat, kadar je nismo imeli na očeh. Vse noči je kot dobra živalca ležala pod našimi nogami in predla. V deževnih nočeh je prihajalo od reke kot ihtenje. V vetrovnih dneh se je oglašalo škrebļjanje, kakor da skoraj neslišna teče pod hišami. Kadar je kazalo na slabo vreme, je dvignila svoj glas in bučala, ko da nam dere tik pod okni. V

— pod črto - pod črto —

Zamejske afere imajo korenine

Od časa do časa se navidezna zamejska enotnost in strpnost prekineta ob večji ali manjši aferi. Stvar se potem navadno kmalu pomiri, vendar zgovorno priča, da ne gre za površinske pojave, temveč za zadeve, ki jih marsikdo med nami globoko čuti. V zadnjem primeru gre za radijski komentar Saše Martelanca, ki je ob koncu poročila o nekem koncertu umirjeno, a jasno povedal, da se v zamejstvu marsikdo ne strinja s politizacijo, ki zajema marsikatero slovensko šolo, ker nekateri pozabljajo, da je šola skupna stvar vseh nas; da niso vse družine politično in idejno enako usmerjene; da si mora tudi mladostnik svobodno oblikovati gledanje na svet in podobno. To se je pokazalo pri nekaterih šolskih poimenovanjih, pri nekaterih šolskih proslavah in morda še kje. Pisanje o tem, ali je časnikar mislil na opensko šolo ali ne, je zato brez pomena. Bolj ustno kot pismeno je bilo namreč ob tej priložnosti slišati dovolj glasov, da je jasno, da ne gre za izredne primere.

Omenjeni komentar zasluži omembo ravno zato, ker je izrazil nekaj, kar številni ljudje mislijo, a tega glasno ne povedo. In to je že zelo zgovorno dejstvo. Dalje je zgovoren komentar, ki ga je h komentanju zapisal Primorski dnev-

nik 12. julija. Napisan je tako, da je njegovo sklicevanje na pluralizem naravnost v posmeh. In napisan je tudi tako, da izzveni kot jezni izbruh nekoga, ki je verjel, da si določenih pripomb ne misli več nihče izreči, pa se kljub temu najde nebodigatreba, ki ga je treba zato v poduk vsem primerno osmešiti. Tudi to je zgovorno dejstvo. Še tretja, širša stvar, je pri vsem tem zgovorna. Kaže, da je na politično strankarskem polju prišlo do neke vrste strpnosti med nami. Je vsaj veliko večja kot pred leti. Ni pa tako v kulturi, prosveti, idejnosti. Tu so na delu ljudje z izdelanimi, vsestranskimi načrti in sredstvi. V nekaterih krajih so bile načrtno onemogočene nemarksistične skupine, drugje so zapostavljene. A pri tem ne gre le za tožbe. Zavedati se je treba, da tudi na nemarksistični strani očitno ni dovolj živosti, saj ne moremo — preveč poniževalno bi bilo za našo narodno skupnost — vsega spraviti na skupni imenovalc denarnih sredstev.

A ker je bil omenjen Primorski dnevnik, še beseda o tem listu, ki sam o sebi trdi, da je glasilo vseh Slovencev. Krivično bi bilo, če bi mu ne priznali, da se je v zadnjih letih precej odmaknil od zaprtih in togih shem. Tu še posebej drži, da je na strankarskem polju dosežena večja strpnost kot na prosvetnem in kulturnem. O samostojni slovenski stranki na primer precej poroča. O delu Zveze slovenske katoliške prosvete, Slovenske prosvete, Društva slovenskih izobražencev, SMREKka, SKK-ja, farnih krožkov

poletnih nočeh je prihajalo od tam samo rahlo, dobrotno dihanje; zavelo je skozi veje kot tolažeče božanje. Pogovarjali smo se z njenim šumenjem, odgovarjali smo, če nas je spraševala, in kadarkoli smo ji prisluhnili, nam je dala pravišnji odgovor.

O reka, najzvestejša, razumevajoča prijateljica. Sava, najbolj vesela spremljevalka našega zasavskega otroštva in najbolj poetična tovarišica našega dozorevanja. Tudi danes imaš za nas vselej dobro besedo, ubrano za vsak trenutek. Pritajena si za trenutke zbranosti in vedro perspektivna hitiš mimo, ko smo zaskrbljeni; požmrkneš v soncu, vzdigneš v duši lep spomin — in že smo spet lahki.

* * *

Šele ko bomo stari, bomo iz tvojega šumenja razbrali tisto, kar nam na tihem pripevaš že vse življenje, ko hitiš mimo:

»Ti, jaz, mi vsi odhajamo. Vse naše življenje je slovo! Zbogom,« praviš, »zbogom ...« In šele takrat se bomo TI in MI ločili. Ti in jaz bova hiteli v tisto zadnje naročje, kateremu hitimo naproti, odkar smo se rodili. Zbogom, Sava! Mor-da se najdemo onstran nekje, kamor boš pritekla v vsej svoji poetični lepoti za neko večno zasavsko mladost: z lesenim balkončkom na dnu aleje; in z veliko skalo na bregu; in z zeleno globino pod njo za sanjarjenje in meditiranje — in potapljanje v čisto poezijo. Zbogom, Sava!

VLADIMIR KOS

Triptih v gozdnem mraku

Ali si že kdaj
ob gnilih hlodih gozda
srečal škrbast mrak,
vprašal ga zaman,
kako bi hodil z gošč,
da najdeš v znani kraj?

Vem, da ptički z vej
so peli navodila,
toda brez besed;
potok žuborel je
v daljni unemi —
v listnat kabel mrtvih zvez.

Kar naenkrat luč se vrne
v gozd po gobe,
milost luč poti.
Dobri Sveti Duh —
tako za roko z zmot me vodi
k jasnosti!

---

pod črto - pod črto

---

itd. pa skoraj redno čisto nič. A ne gre le za to. Pluralistično glasilo mora izražati pluralizem tudi v člankih, poročilih, komentarjih, ki govorijo o svetovni in državni politiki, verskih dogodkih, moralnih vprašanjih. Tu pa so stališča še zelo, zelo daleč od pisanja, ki bi lahko zadovoljevalo celotno manjšinsko skupnost. Za primer naj bo sicer stara ocena ravno Mladike, kateri se verjetno ni zdelo primerno niti odgovarjati. A verjetno si jo je še kdo takrat izrezal za »šolski primer« tega vprašanja. Pisec m.č. je 2.4.78 pisal: »Prvi del revije je posvečen cerkvenim vprašanjem ali problemom, ki imajo opravka s katoliškim bogom in podobnim ozadjem.« In tako naprej.

O pluralizmu in dialogu je bilo nekoč modno govoriti v ramejstvu. O tem pa bo treba še precej razpravljati.

O tržaškem šovinizmu

Svetovalec Slovenske skupnosti Aleš Lokar je še pred junijskimi upravnimi volitvami imel v občinskem svetu v Trstu poseg v okviru razprave o občinskem proračunu. Lokarjev govor je zaradi tehnosti in argumentov, s katerimi je analiziral tržaško stanje, zbudil zanimanje v tržaških krogih in med Slovenci posebej. Poleg tehničnih vprašanj, ki so zadevale proračun, se je Lokar lotil nekaterih tem, ki so nujno ozadje že tradicionalnega protislovenskega

vzdušja v Trstu in ki so bile potrebna predpostavka za volilne uspehe Liste za Trst. Protislovenstvo pa je priljubljena tema glasila Liste »La voce libera«. Nobena številka tega tednika ne pride iz tiskarne brez grobih in strupenih napadov na slovensko manjšino, ki da je že danes privilegirana in predstavlja peto kolono temnih sil, ki segajo po tržaškem mestu. Znano je, da se je svetovalec Lokar že od vsega začetka potrudil, da bi gledal na Listo za Trst z določenim razumevanjem in da je skušal najti vsaj nekatere obrazložitve za nastanek Liste. V skladu s tem je poskusil navezati tudi dialog z omenjenimi krogi in se je tudi potrudil, da bi s pismi v »La voce libera« našel pot do simpatizerjev Liste in jih pripravil do pravičnejšega, manj psihotičnega in manj iracionalnega odnosa do slovenskega prebivalstva. Pri tem pa ni imel sreče, kot je sam povedal v svojem govoru, saj je vedno naletel na gluha ušesa in zavračanje kakršnegakoli možnega zblizanja in obrazložitve. Trdovratno odklanjanje pa ima že stare korenine, je dejal Lokar, in pri tem omenil staro italijansko publikacijo pred prvo svetovno vojno, nekak izletniški vodič po tržaški okolici do Vipavske doline, ki niti z besedico ne omenja prisotnosti slovenskega prebivalstva in išče latinske razlage za imena slovenskih krajev. To zapiranje pred soočenjem s tržaško stvarnostjo predstavlja izvor za tragedijo tega mesta in za sedanje posledice. Zapiranje pred dejanskim stanjem in izoliranje od zaledja pa ne bo dalo življenja mestu,

Kristus na atlantski plaži

Nekega sončnega dne aprila 1977 se je na middletownski plaži v ameriški državi Rhode Island prelomila življenjska usoda še ne dvajsetletnega fanta po imenu Vincent A. Integlia. Mladeniško vihravi skok v vabeče morje se je spremenil v tragedijo: zlom tilnika in presekanje vitalnega žilca v hrbtnici sta imela za posledico ohromelost, ki je fanta priklenila na bolniški voziček.

Fant, ki bi lahko tudi obupal, se je odločil za nekaj drugega: za pogum in vedrino. In pri tem je našel še Boga, o čemer priča njegova izpoved, ki jo povzemamo iz znane ameriške revije CATHOLIC MIND od septembra 1978. Gre za nagovor, ki ga je imel naš Vinnie na skupino birmancev v Marijini cerkvi v Newportu. Ob še živem spominu na letošnje birme v naših krajih nam bodo misli preizkušenega mladeniča še posebno blizu.

Rekli smo »naš Vinnie« — in to ni prazna beseda. Vincent A. Integlia namreč ni katerisibodi ameriški mladenič. Po rodu je napol Slovenec, vnuk našega nedavno preminulega prijatelja dr. Boga Senčarja. Fantova mati, gospa Mojca, pa je v prvem tržaškem povojnem desetletju delila z mnogimi iz naše srednje generacije svetlobe in sence slovenstva ob Jadranu.

Govoriti o tem, kaj pomeni postati pričevalac vere v Kristusa po birmi, se mi zdi v tem trenutku zelo težko. To je verjetno zato, ker se mi je že po birmi pripetilo toliko hudega. Ko se spominjam na svojo birmo, mi prihaja na misel, da se mi je oni dogodek zdel bolj nekakšna verska dolžnost kot pa nekaj, kar bi si res želel. V oni dobi mojega življenja je bil Kristus zame ime, ki mi je pomenilo malo ali celo nič. Tisto ime sem slišal samo v cerkvi, včasih tudi doma, zelo redko še kje drugje. Preveč stvari me je takrat zanimalo. Zdelo se mi je nesmiselno, da bi občutil vero v Boga kot nekaj bistvenega v svojem življenju. Vere sploh nikoli nisem jemal resno. Kasneje pa sem spoznal, da je bila prav birma eden prvih korakov do pravega razumevanja ljudi, njih čustvovanja in sploh do smisla življenja samega.

Po birmi sem se spet posvetil knjigam, glasbi in prijateljem. Vsako nedeljo sem tudi hodil k opoldanski maši in ne morem reči, da sem ostal popolnoma brezčuten za to, kar se je v cerkvi dogajalo okrog mene.

---

pod črto - pod črto

---

ki je v to zaledje naravno vraščeno. Ob tem se je Lokar dotaknil tudi vprašanja toponomastike, ki je za Slovence popolnoma prepovedano področje; pri tem je dejal: »Gre za vsaj minimalno priznanje tržaškega stanja preko neprobno enobarvne prevleke iz preteklosti, ki jo sodobnost odklanja kot nesmiselno. Kakšen pomen naj ima Trst za Italijo in Italijane, če je vse tržaško okolje do zadnjega kotička čistokrvno italijansko? Nasprotno, Trst bo interesanten do tiste mere, do katere bo znal ustvariti mesto za drugačne komponente, saj ima v sodobnem masificiranem svetu smisel samo tisti, ki zna biti različen, nov! In prav to je glavno bogastvo Trsta, tudi v očeh Italijanov.«

Pri iskanju odgovornosti za to stanje pa Lokar gre naprej in odkrije, da komisija, ki je odgovorna za poimenovanje ulic in trgov v Trstu ima med svojimi člani tudi značne levičarske osebnosti. In Lokar nujno zaključuje, da je tržaški šovinizem kot tisočglava hidra, ki se skriva povsod.

Odstavljanje slovenske vlade

Ljubljansko Delo je 24. junija na prvi strani objavilo poročilo o seji Predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije z naslovom Spremembe v sestavi IS. Med drugim je zapisano: »Predsedstvo CK ZKS je ob soglasju predsednika izvršnega sveta skupščine SRS dr. Antona Vratuše menilo, da je treba v kadrovski sestavi iz-

vršnega sveta skupine SR Slovenije, vključno s predsednikom, opraviti nekatere spremembe in dopolnitve. Zato je predsedstvo sklenilo, da bo predsednik dr. Anton Vratuša, glede na vse večje potrebe predsedstva CK ZKS, posebej delal ...« Po najavljeni odslovitvi sledi tudi predlog za novega predsednika vlade, dosedanjega notranjega ministra Zemljariča, »če bo skupščina SRS sprejela predlog ...«.

Če pogledamo v ustavo SRS, beremo v členu 393: »Izvršni svet je odgovoren Skupščini Socialistične republike Slovenije ... opravlja svoje pravice in dolžnosti na podlagi in v okviru ustave in zakonov.«

V členu 394: »Predsednika izvršnega sveta voli Skupščina Socialistične republike Slovenije na predlog Predsedstva republike po poprej opravljenem postopku v Socialistični zvezi delovnega ljudstva Slovenije ...« In: »Predsednika in člane izvršnega sveta voli Skupščina Socialistične republike Slovenije za štiri leta.«

V členu 395: »Razrešitev ali odstop predsednika sveta ... ima za posledico odstop celotnega sveta.«

V členu 400: »Če Skupščina Socialistične republike Slovenije izglasuje izvršnemu svetu nezaupnico, je ta dolžan odstopiti.«

Znano je, da igra Zveza komunistov določeno vlogo v slovenski družbi. Ampak gradiva za primerjanje ustavnih določil s stvarnostjo bi ne bilo treba objavljati na prvih straneh dnevnikov.

Minilo je še kako leto in neki moj dobri prijatelj je šel za konec tedna na nekakšne duhovne vaje, ki jih je označil kot Iskanje. Ko sva bila naslednji dan sama, mi je razložil, za kaj je šlo. Stvar se mi je zdela še kar v redu, za čudastvo pa sem vzel podatek, da ljudje pri tem hodijo drug okrog drugega, se objemajo in jokajo, vsaj tako sem slišal, kot da so nekakšni spreobrnjeni ali kaj podobnega.

Vendar pa je slišati o tej zadevi eno, iti na tak konec tedna pa čisto nekaj drugega. Nisem še vedel, da so bili moji starši že vložili prošnjo, da bi se tudi jaz udeležil takega duhovnega shoda. Lahko si predstavljate, kako mi je bilo, ko so me starši popeljali tja, kjer sem se znašel osamljen med vsemi onimi, ki so že čakali na začetek duhovnih vaj. Prve ure so potekale zelo počasi. Z vsemi sem se polagoma spoznal. Že prvi dan pa sem pričel doumevati, kaj nam te duhovne vaje lahko nudijo.

V prvih letih svojega življenja človek ne ve, kaj je sploh vera in kako pomembna je zanj. Polagoma pa po lastnih izkustvih in v stiku z ljudmi začenja dojemati njen smisel. Počasi prihaja do spoznanja, kdo je v resnici Kristus in kakšno vlogo ima v njegovem življenju.

Zame je prvi korak do Kristusa bila prav birma, resnično spoznanje pa se je začelo šele po onih duhovnih vajah, imenovanih Iskanje. Končno sem le razumel, zakaj se ljudje ob koncu takega srečanja vedejo navidezno tako čudno, in kaj pri tem občutijo. Najlepše pa je bilo to, da se nisem čutil kot kak spreobrnjenec ali spet najdeni sin. Vse sem doživljal sproščeno in z odprtim srcem. Ves čas sem nekaj lepega sprejemal in doumeval.

Po globokem doživetju tistega Iskanja sem se začel čez nekaj mesecev resno ukvarjati s svojo vero in s svojim prepričanjem. Polagoma sem začel moliti, da bi se približal Bogu in njegovi skrivnosti. Začelo me je tudi zanimati, kdaj bom mogel svoja teženja in doživetja deliti z drugimi. Toda kakšna usoda! Aprila 1977, prav v mesecu mojih prvih duhovnih vaj, se je v nekaj sekundah spremenilo vse moje življenje, ko sem se kopal na plaži v Middletownu, država Rhode Island, in skočil v ocean.

V vodi sem začutil strašen udarec v glavo. Siloviti pritisk mi je zlomil tilnik in prelomljena kost je presekala v hrbtnicah živec, ki uravnava vse telesne funkcije od prsnega koša navzdol ter tudi rabo rok. Nisem vedel, kaj se je pripetilo. Ležal sem v vodi z obrazom komaj sežen nad morskim dnom. Nobenega dela telesa nisem mogel premakniti in kmalu mi je začelo primanjkovati zraka. V tistih trenutkih sem pomislil na svoje življenje in na smrt. Rad bi še živel in začel sem moliti. Požiral sem vodo in čutil sem se pripravljenega na vse. Tedaj pa sem začutil neko roko ...

Čez nekaj dni sem se zbudil v neki bostonski bolnišnici. Dana mi je bila možnost za novo živ-

ljenje, čeprav so zdravniki povedali meni in mojim, da bom za vse življenje hrom. Sprva se nisem zavedal, kaj to pomeni. Po dolgih dnevih in mesecih temeljitih pregledov ter intenzivnega telesnega in duševnega zdravljenja, po dolgi dobi potrnosti in solza, sem se znašel pred neizogibnim vprašanjem: »Bog, zakaj se mi je to zgodilo, čemu si to dopustil?«

Dolge mesece sem ležal na postelji, zrl vedno v iste predmete in zaradi natezanja se nisem mogel niti premakniti. Zdelo se mi je, da bom ob pamet. Neke noči pa sem začel moliti in prositi Kristusa, naj stopi v moje življenje in mi pomaga. Čutil sem, da z mojim zdravstvenim stanjem sploh ne more biti slabše, kot že je, kvečjemu se mi lahko kaj izboljša. Dopisnice in pisma, obiski prijateljev in svojcev so mi pomagali, da sem se res začel počutiti bolje. Kmalu sem si toliko opomogel, da sem začel počasi spet pisati in rabiti svoje roke, vse nanovo.

Septembra sem se končno vrnil v naše newportsko okrožje, vendar ne še domov. Dom ni bil še urejen za rabo vozička. Treba je bilo zgraditi prizidek ob moji sobi. Zato sem moral čakati in prebiti še pet mesecev v nekem okrevališču. Čutil sem božjo roko, ki me je vodila v novo, drugačno življenje. Vse se je urejalo, seveda počasi. Spoznaval sem vedno nove ljudi in njih tegobe. Dostikrat pa ni bilo nobenega prijatelja na spregled. Dnevi so mi bili neskončno dolgi in neprenehni jok in stok ljudi okoli mene me je gnal v blaznost. V takih dneh sem skušal graditi načrte za bodočnost in v tihih trenutkih sem molil za moč, da bi me pamet ne zapustila.

Začel sem razmišljati, da Kristus vendarle ne more imeti nobene zveze z mojo nesrečo. Mogoče ji je bil le priča, ni je pa mogel preprečiti — tako sem po svoje modroval v svoji stiski. Zdaj pa mi bo pomagal in po meni še drugim, ko jim bom pripovedoval, kaj vse sem prestal. Vsakdo bo lahko spoznal, kako me je prav On vodil in mi po dobrih ljudeh pomagal, da sem se odločil Zanj, ko je bila stiska največja. Vedel sem, da ne bo mogel nihče prav do dna razumeti, kaj sem prestal in kako sem doživljal Kristusovo bližino. A vsaj nekateri bodo vendarle pomislili na svoje življenje in na to, kaj lahko Kristus pomeni zanje.

Današnji birmanski dan se morebiti katerega od vas ne zdi nič kaj izrednega. Toda ne morete vedeti, če je temu res tako. Najprej razmislite, kakšen smisel je imelo doslej vaše življenje in kaj so vam pomenili prijatelji. Razmislite, kaj pomenite samim sebi, in skušajte to zares doumeti. Nikoli v življenju preveč ne zaupajte samo v sebe. Kdor sebe ne pozna, težko razume Kristusa. Ko pa boste prišli do takega spoznanja, boste vse bolj cenili in laže boste govorili o življenju in o veri. Zdaj, pred samo birmo, je napočil trenutek, ko zares lahko postanete in za vedno ostanete pričevalci vere v Kristusa.

Po upravnih volitvah

V državi kot je Italija, kjer se za oblast borijo po moči precej podobne, po programih pa izrazito nasprotujoče si sile, je skoraj nujno, da dobijo vse volilne preizkušnje političen značaj. Čeprav se obnavljajo krajevni sveti, katerih pristojnosti so na primer popravila cest in šolskih stavb, je kampanja že običajno politično, vsedržavno usmerjena, ne pa upravno. To je skoraj neizbežno, v večini primerov pa ni koristno ne stvarnemu reševanju upravnih zadev ne tvornemu sožitju.

Upravne volitve 8. in 9. junija so zajele skoraj vse volilne upravičence v Italiji, saj je bilo treba obnoviti deželne, pokrajinske, občinske in rajonske svete, čeprav seveda ne povsod vseh. Tudi povolilni komentarji ocenjujejo te volitve kot politične in ne upravne volitve. Piše se o njihovem pomenu za sedanjo vladno koalicijo, za »Craxijevo smer« v socialistični stranki, za prihodnost Berlinguerjevega »zgodovinskega kompromisa« in podobno.

Pri tem je težko soditi, kateri komentarji odgovarjajo resnici. Strankarske ocene po navadi lastne rezultate ocenjujejo kot zmagovite: če ne zaradi napredka, zaradi majhnega nazadovanja... Vprašati pa se je treba, kako primerjati volilne izide. Ali je dopustno primerjati izide volitev v različne svete z izidi za drugačne uprave, na primer letošnje pokrajinske z lanskimi parlamentarnimi? Kajti kljub »političnemu značaju« volitev le ni vseeno, ali voliš upravo svoje vasi in izbiraš med znanci, ali pa svetovno-nazorsko odločaš, kdo naj bi vodil ministrski svet. Po drugi strani pa je obdobje petih let — če primerjamo le volitve za isti izvoljeni organ — danes zelo dolga doba v politiki, saj se je v zadnjem petletju marsikaj prelomilo v Italiji. Upoštevati pa bi bilo treba tudi spreminjanje prebivalstva in še druge momente.

VSEDRŽAVNA SLIKA

No, po teh uvodnih stavkih bi lahko tvegali najpomembnejše ugotovitve. Socialistični volilci so nagradili vstop PSI v vlado. Ker pa je zgodovina te stranke znana, je težko predvidevati, če bo znala izpolniti pričakovanja. Prva preizkušnja so vladni gospodarski ukrepi, ki ljudem naravno ne bodo všeč. Demokristjani ohranjajo svojo moč in prvo mesto, čeprav niso izpolnili upov o prenovitvi. Komunisti rahlo nazadujejo ali držijo položaje, vsekakor pa se je njihov sko-

koviti napredek prejšnjih let ustavil, lansko nazadovanje pa ni bilo začasno. Okrepile so se nekatere manjše sile, ki so se že zdele obsojene na izginjenje. Zelo zaskrbljujoče je dejstvo, da kar sedemnajst odstotkov upravičencev ni stopilo na volišče ali pa je oddalo belo oz. neveljavno glasovnico.

Za nas so seveda pomembni izidi v slovenskih oz. narodnostno mešanih krajih, ki jim je sicer gotovo prve dni po volitvah vsakdo sledil, a je prav, da jih obnovimo. Tudi za Slovence imajo volitve več kot samo upravni značaj. Na njih pokažemo svojo zavest, politično zrelost, borbenost. To je predvsem pomembno, ko se v Rimu sklepa delo vladne komisije, ki razpravlja o zaščiti slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Življenjska volja manjšine se kaže tudi pri volitvah, ki torej vplivajo tudi na reševanje naših dolgoletnih zahtev.

V VIDEMSKI POKRAJINI

V videmski pokrajini je kot prvi neizvoljeni komunistični svetovalec prišel v pokrajinski svet dosedanji svetovalec prof. Petričič, kateremu je mesto pustil strankarski tovariš. Ne Krščanska demokracija ne socialni demokrati pa niso kandidirali več domačinov iz Nediških dolin, ki sta sedela v videmskem svetu. PSDI je kljub temu izvolil nekega svetovalca z omenjenega področja.

Najbolj pomembno pa je to, da je prišlo v slovenskih krajih do mnogih premikov v glasovanju. Negibnost na političnem področju gre h koncu, upati je le, da bodo volilci v prihodnje še bolj sodili stranke po programih in po delu.

V štirinajstih slovenskih ali slovensko-furlanskih občinah Nediških dolin, Tera in Rezi je vodi osem občin Krščanska demokracija (v štirih je bila potrjena njena večina, dve je iztrgala socialnim demokratom, dve krajevnim listam, štiri večine pa je izgubila). Šest občin upravljajo zdaj krajevne liste (ena je bila potrjena, ena vzeta socialistom, štiri demokristjanom, dve večini pa so izgubili). Socialni demokrati so poleg dveh večin izgubili tudi tri dosedanje manjšinske svetovalske skupine.

Premikov je torej veliko, čas pa bo pokazal, kako bo to vplivalo na reševanje upravnih vprašanj, še bolj pa na reševanje narodnostnih problemov. Krajevna lista z jasnimi narodnostnimi zahtevami bi bila v Benečiji izredna prelomnica,

pristen izraz politične zavesti in moči. Še večji pomen bi seveda imela uspešna prisotnost slovenske stranke, ki pa, kot se zdi, še nima pogovora za nastopanje na krajevni ravni v Benečiji.

Te prisotnosti ni bilo niti v Kanalski dolini, kjer je sicer pred leti že bil tak poskus. V Naborjetu-Ovčji vesi, kamor spadajo tudi Ukve, je ohranila večino Krščanska demokracija, na Trbižu pa sta z manjšimi spremembami najmočnejši stranki socialno in krščansko demokratska.

NA GORIŠKEM

Na Goriškem so volitve zajele vrsto občin. Zanimajo nas predvsem Gorica, Števerjan, Doberdob, Sovodnje in Krmin. V Gorici so bile prvič tudi neposredne volitve v desetih rajonskih svetih.

V Gorici je Slovenska skupnost ohranila dva svetovalca in izboljšala svoje izide v številu in odstotkih, če primerjamo z zadnjimi občinskimi volitvami. Do zelo hudega položaja pa je prišlo s slovenskimi kandidati v vrstah italijanske socialistične in komunistične stranke. Če je v občinskem svetu prej sedela poleg dveh svetovalcev SSK petorica slovenskih socialistov in komunistov, so tokrat preferenčni glasovi spravili v izvoljeni svet samo po enega socialista in komunisto. Ob tem je vsako razpravljanje o številčnosti slovenskih socialističnih in komunističnih volilcev odveč, saj se je njihova moč očitno izkazala kot zelo ranljiva.

V Števerjanu je bila z velikim porastom potrjena dvanajstčlanska večina SSK s tremi izvoljenimi na koalicijski listi Občinske enotnosti. V Doberdolu in Sovodnjah pa je bila — obratno — potrjena dvanajstčlanska večina Občinske enotnosti s tričlansko opozicijo SSK. Ta je v Doberdolu nekoliko izboljšala položaj, v Sovodnjah pa je nekoliko padla. Poseben je položaj v Krminu, kjer je član SSK nastopal na listi KD in je bil izvoljen.

Od novih desetih rajonskih svetov goriške občine je SSK prisotna v naslednjih: Pevma-Oslavje-Štmaver (trije svetovalci), Štandrež (2), Podgora (dva), Svetogorska četrt - Placuta (eden), Podturn - Sv. Ana (eden), Mesto center (eden).

NA TRŽAŠKEM

V mejah tržaške pokrajine so bile volitve v pokrajinski svet in v vseh pet okoliških občin. Novost je predstavljala Lista za Trst, ki je prvič sodelovala na teh volitvah. Znova je potrdila zelo veliko število somišljenikov, saj je v pokrajinskem svetu dobila enajst svetovalcev na trideset (68.390 glasov ali 33,3 odstotka veljavnih glasov). Sledi ji komunistična stranka (sedem, prej devet svetovalcev), za njo pa Krščanska demokracija

(tudi sedem, prej deset). Iz sveta so izginili republikanci, liberalci in independentisti, enega svetovalca so ohranili socialni demokrati, po enega so izgubili socialisti (prej so imeli dva) in misovci (prej tri). Svojega svetovalca je ohranila SSK, ki je sicer izgubila glasove v primerjavi z glasovi leta 1975, a je ostal odstotek isti, izboljšala pa je svoj položaj v primerjavi s političnimi, evropskimi in celo deželnimi volitvami zadnjih let. Izgube so predvsem vidne v mestu.

V pokrajinskem svetu so tokrat samo trije Slovenci: član SSK in dva komunisti, ker je socialist izpadel. Zelo značilno je, da sta obe levičarski stranki kandidirali v najbolj gotovem slovenskem okrožju le Italijana (pri socialistih pa je prišlo celo do notranjih nekorektnosti proti slovenskemu vidnemu kandidatu, kot je poročal tisk).

Uspeh Liste za Trst, ki se je predstavila s podobnim imenom tudi na občinskih volitvah v Miljah in Devinu-Nabrežini, je bil tam manjši od predvidevanj. V Miljah je večinoma komunistična Lista Frausin izvolila tri slovenske kandidate, med njimi neodvisnega, ki ga je predlagalo krajevno društvo in ki je postal celo občinski odbornik. SSK v Miljah na občinski ravni nikoli ni nastopala.

V Devinu-Nabrežini je SSK krepko izboljšala položaj in izvolila tudi pred leti izgubljenega tretjega svetovalca.

V Zgoniku in na Repentabru se položaj ni spremenil, saj imata po večinskem volilnem sistemu dvanajst svetovalcev Napredni listi, po tri pa SSK. Položaj pa ni bil lahek, saj vedno večje število italijanskih priseljencev, za katero nosijo odgovornost tudi občinske uprave, ogroža drugo mesto slovenske stranke. Glasovi izpred petih let sicer niso bili popolnoma obdržani, predvsem pa je zaskrbljujoče, da je zaradi spremembe prebivalstva krepko padel odstotek glasov SSK. V Zgoniku so nastopale tudi tri čisto italijanske stranke. Seštevek njihovih glasov presega podpornike SSK.

V Dolini je SSK v bistvu izboljšala položaj in ohranila tri svetovalce.

SKLEPNE MISLI

Kot je bilo povedano v uvodu, bi morali pri analizi volilnih izidov — to pisanje je le bežen pregled — upoštevati vrsto dejstev in imeti pred očmi več volilnih preizkušenj. Vsekakor je eno jasno. Kaže, da se je nazadovanje Slovenske skupnosti, vidno na Tržaškem, zaustavilo. Tvegali bi lahko celo trditev, da se je usmerjenost nekoliko obrnila, posebno če upoštevamo velike uspehe Liste za Trst in temu sledeče nazadovanje, ki so ga dosegle ostale stranke. Pozna se, da so sekcije SSK ponekod zelo krepko delale, ugotoviti pa bo treba, kako oživiti mesto. To namreč

dalje na naslednji strani ■

Sladka črnina: bezeg, robidnica in borovnica

»Sladka črnina, poln grozd ...« in že se znajdemo na Krasu, v raju rosno mladega pesnika, ki je ta verz napisal: Srečka Kosovela. Pa vidimo brajde polne sladke črnine, ki bo dala teran. Da, to je najžlahtnejša črnina, črnina, vendar ne edina: pod žgočim soncem v belini skal, ki jemljejo vid, v pesmi škržatov, ki nasiča zrak, med bilkami, ki prosijo vode, zelenijo nepredirne barikade robide in visijo grozdki črnih draguljev: robidnic. Dolge ovijalke in šibice, oborožene z navzdol obrnjenimi konicami pekočih nožičkov in krempljev, vedno pripravljenih, da usekajo in se zasadijo v meso napadalca, saj je »rebus fruticosus« v svoji dolgi izkušnji na poti evolucije, ki jo je prehodil s človekom, prišel do spoznanja, da se mora braniti braniti in zopet braniti in to v prvi vrsti pred njim — človekom. Je pa zato velik zaveznik ptic in drugih živali, saj je med rastlinstvom in živalstvom neke vrste sveta zarota v skupni obrambi pred vseuničujočim dvonožcem, ki se je poimenoval »homo sapiens«. V velikem zelenolistnatem zatočišču torej, v senčnih hodnikih in trnastih oblojih so pripea številna gnezda in iz črnih kroglic stakni

dragulji. Iztegneš roko in resk: pocedi se kri; rdeče in črno: klasično nasprotje. Pristopiš, pa zasika izpod zelenja: nobenemu glasu v naravi ni mogoče primerjati te srhljive grožnje. Zasika in v korenine izgine »zigzagasti« hrbet in Evridika odskoči s predokusom infarkta v grlu in Orfej jo pritiska na srce, z bledico smrti, ki je odšla po stezi, po kateri je pet ur hoda do ljudi in rešitve. Saj je zdaj že spoznal, da bi svojo ljubljenko zaman skušal iztrgati silam teme. A zdaj je vse mimo: sikajoči opomin in bledica; ostali so samo v soncu lesketajoči se dragulji, ki bodo obarvali roke ustnice zobe in ljubezen: samozaščitena robidnica, zaveznica poletnega popoldneva! Je o robidnici vredno govoriti? Ker je človek po naravi klasifikator, je tudi rastline postavil v predalčke, na nekakšno lestvico, skratka: ustvaril je tudi tu hierarhijo in postavil robido nekam na najnižjo stopničko. Robida ni hrast in ni baobab. Tudi rastlinski svet nedvomno priznava neko hierarhijo, ki pa je povsem drugačna od tiste, ki smo jo postavili mi! V naravi žive velike družbene skupnosti: a tu ni nihče manjvreden; vsaka rastlina je važna, pomembna, druga drugi neobhodno potrebna, vnaprej načrtovana, drugače bi je ne bilo in vsaka ima neko mini mini dušo, morda tako, kakršna je oživljala nas, ko smo ob zori evolucije, iz nič, prvič zavdihnilni življenju in pričeli to našo veliko zemeljsko pustolovščino. Animizem? Ne. Samo spoznanje, da je vir vsega, kar živi le eden in torej del njega, da je, kar živi, vse važno, vse sveto, vse potrebno, tudi robidnica in deževnik, ki ga Američani, potem, ko so ga skoraj povsem uničili, skušajo na vse kripnje rehabilitirati in ga celo gojijo, v spoznanju, da je potreben v tej verigi, ki bi jo lahko imenovali bioravnovesje.

Po upravnih volitvah

velja za Tržaško, kjer na podeželju očitno ni več tako uspešna »kontrola« drugih aktivistov.

Vsekakor je Slovenska skupnost neizpodbitno druga politična sila med Slovenci na Tržaškem, saj so socialistični predstavniki izginili iz pokrajinskega sveta. V Gorici pa sta v občinskem svetu dva predstavnika SSK nasproti enemu slovenskemu komunistu in enemu slovenskemu socialistu. Čeprav je strankarsko gledano moč samostojne stranke razveseljiva, ostaja politična moč Slovencev kot takih izrazito šibka. To je treba ljudem jasno povedati, saj edino slovensko samostojno predstavništvo jamči za stalno prisotnost in borbenost.

Politični kapital teh izidov mora slovenski stranki dati poguma in volje do še bolj organiziranega dela, stika z ljudmi in odgovornih izbir pri težkih razgovorih o prihodnosti izvoljenih krajevnih uprav.

REZERVE VITAMINA C

Sanjam, da bo atomskemu veku sledil zeleni vek, ko nam bo pred hišo kostanj, hrast, baobab, poganjal električno turbino. Morda bomo do takrat rehabilitirali tudi robido in jo skrbno negovali po naših vrtovih. Ne morem si predstavljati prihodnosti v železu, steklu in betonu, kjer naj pritisneš na gumb in zrobotizirano človeštvo pričinja svoj stehnizirani, perfektно načrtovani

dan. Bližja in ljubša mi je predstava človeštva, ki svoj tehnični napredek usmerja v popolno ovrednotenje tega, kar je življenje snovalo milijarde let v njem in izven njega; zasnovalo pa je tudi robidnico. Treba bi jo bilo le krotiti, ne pa zatirati te rezerve vitamina C in dragocenih snovi, ki dajejo njenim vrščikom in mladim poganjkom lekarniški pečat. Reklamno priporočilo: čaj iz teh slednjih čisti kri in s tem je povedano veliko; in sadež je slasten, pomirjujoč, otrok Morfeja, boga, ki nam prinaša olajšujoči sen. Ima pa robidnica koketno, vase zaljubljeno sestro: izbirčnejša je in zahtevnejša v iskanju lege in tal. Spoznali ste jo: malina! Pa je takih sester in sestričen na tisoče in niti botanik, ki je vselej vsaj nekoliko tudi poet, ne ve ustvariti imena za vse člane te številne rodovine. Bohoti se nam v živi meji, v vinogradu, ob ograji, starem zidu ... Raste. Kaj nismo rekli, da so ti zeleni prebivalci nekakšna živa skupnost, zadruga, ki ji ni enake? Ob robidi se je leta bohotil grm in se razbohotil v razvejano drevo, ki se še utegne povzpeti do desetih metrov. Hrapavi, bradavičasto pegasti lub, kobuli belorumenih cvetov, »flores sambucii«, ki se v nekaj tednih sprevržejo v grozdke in skupaj z robidnico hite v zorjenje.

ZDRAVILEN OD NOG DO GLAVE

Bili so nekateri botaniki in fitoterapisti tako zelo zaljubljeni v bezeg, da so priporočali kmetom, da si snamejo klobuk, ko gredo mimo. In vendar niti njemu, bezgu namreč, niso prizanesli hudobni jeziki. Ljudsko izročilo zahodnoevropskih dežel pravi, da se je nanj obesil sam Juda Iškarijot in so si ga zato čarovnice izbrale poleg oreha, za svoje stalno bivališče. Angležem je zelo lahko prepoznati, ali je drevo začarano: le vejico jim je treba odlomiti, in, če se iz le te pcedi kaplja krvi, je treba drevo posekati in sežgati. Če pa raste bezeg v bližini vrbe, potem je njegova palica tako čudodelna, da z njo lahko uresničimo še tako neizpolnjive želje.

Nekega dne mi je nekaj rahlo zavzdihnilo ob nogah: dolgo sem iskala v travi in končno le našla: iz zemlje je rinil »bezgek«, tako majhen, da ga je bilo komajda videti. Ker nisem imela klobuka, da bi se mu odkrila, sem se mu poklonila in vzkliknila: »Dobrodošel!« Zasadila sem v zemljo prometno znamenje: »prehod prepovedan«, in danes je tu že drevo, ki ga obrezujem, kot vsako drugo, celo kri se je že pcedila, pa ne vem, če zaradi nerodnosti, ali čarovnice, ki tiči v njem. Naj bo kakorkoli: rada ga imam, zaradi omamnega vonja socvetij, zaradi neprijetno zaudarjajočih listov, zaradi legende, ki mu daje poseben čar in še, ker je bezeg ves, prav ves zdravilen, od nog do glave, v lekarniških knjigah na častnem mestu zapisan in še zaradi kroglic, ki me spominjajo na borovnice. A te mejijo že na mit in diše po gorskih gozdovih in škrtatih, ven-

dar imajo vse te zamorske kroglice nekaj skupnega: če drugega ne čreslovino, jabolčno kislino, vrsto vitaminov, velik čar in ... in, čemu bi pa razodevali prav vse njih skrivnosti? Te morajo ostati last posebnih ljubiteljev. Robidnica, bezeg, borovnica: vse zbirajo bogastvo v času, ko dan raste, in ko se dnevi krčijo, ko življenjski ciklus pojema, da se končno izteče v zimsko spanje, so plodovi zreli. In nam nudijo sokove, sadeže (vendar surovega bezgovega sadja nikar, ker je škodljivo), no, nudijo nam pa tudi sladko črnino: vino! Kako, ste skeptični? Jaz ne. V sedem litrov shlajene vode, kjer smo zavreli dva kilograma sladkorja, stresemo 3 kilograme črnih jagod in segrevamo, da skoraj zavre, a zavreti ne sme. Ko je vse hlajeno, dodamo dva dekagrama zdrobljenega kvasa, zlijemo vse v trebušato steklenko in skozi zamašek napeljemo vrelni cev. Kaj je ta cev? Če še ne vemo, nam pove vsak, tu di najslabši kletar.

Če se nam podvig zdi preveč tvegan, se odločimo vsaj za sok: bezeg, borovnice ali pa robidnice: enako težo sadežev za enako težo sladkorja. Zavremo, nato precedimo skozi platno. Za spodbudo pa naslednja slikica: kupa s sladledom in smetano, polito s tako pripravljenim sokom, pa kapljo wiskeyja, da bo popolno. Recept je nadvse primeren ženskam rojenim v znamenju raka: prvič, ker so izrazito sladkosnedne, drugič pa ker se ta presneti rak plazi po nebu, prav ko vročina pritiska najhujše: o sladled iz borovnice, sladled iz robidnice, sladled iz bezga!, ko »nad menoj razpenja jablan veje ...« in »polnih črnih so robidnic meje ...« Vidite, še Alojz Gradnik jih je ljubil, pa jih ne bi mi!

VLADIMIR KOS

Razkošje

Azelije:

*bele, višnjeve, rdeče,
cveto po zidu,
z listi skrivajo solzé.*

*Vso dolgo noč
v oknu stala njena bol je,
držec krivico.
Tudi cesta šla je proč.*

*Azelije: bele, višnjeve, rdeče,
v ta dnevnik sonca
komu hranite solzé?
Azelije,*

*bele, višnjeve, rdeče,
z zidu brezhibnega
od bednih solz
drhté.*

Ob 60-letnici požiga Narodnega doma

13. julija letos je poteklo 60 let od požiga Narodnega doma, kulturnega, gospodarskega in političnega središča Slovencev v Trstu. Ob tej priložnosti je Slovenska skupnost pripravila komemoracijo na svojem sedežu in javno manifestacijo pred nekdanjim poslopjem Narodnega doma. Na komemoraciji na sedežu SSK sta spregovorila dr. Joža Vilfan in prof. Ubald Vrabec, pred nekdanjim Narodnim domom, ki je sedaj last deželne uprave, pa je bila tiha manifestacija s polaganjem venca in cvetja. Seveda je venec še isto noč zgorel. To je znak, da

se miselnost v 60 letih ni prav nič spremenila. Slovenska prisotnost v središču mesta — tudi samo s spominskimi vencem — je trn v peti in boli.

SREČKO REJC — ZLATOMAŠNIK

Dolgoletni nabrežinski župnik Srečko Rejc, ki je v Nabrežini služboval kar celih 31 let, obhaja letos petdesetletnico mašništva. Rodil se je v Idriji v rudarski družini 6. junija 1904. Sedaj živi v pokoju v Jamljah na Gorškem.

Konec zimske sezone DSI

Zadnje večere v letošnji zimski sezoni Društva slovenskih izobražencev bomo kot prejšnje vsaj bežno zabeležili v tej rubriki. V ponedeljek, 19. maja, je časnikar Jože Jurak predaval o Slovencih v Argentini. Pred predavanjem sta se Saša Martelanc in Alojz Rebula z občutenimi besedami spomnila preminulega člana in odbornika DSI dr. Boga Senčarja. Naslednji ponedeljek sta prof. Maks Šah in Robert Petaros predstavila prvo berilo za višje srednje šole, ki sta ga sama sestavila. 2. junija je spregovo-

ril o aktualni politični problematiki dr. Zorko Harej, glavni kandidat na listi Slovenske skupnosti za pokrajinske volitve. 16. junija pa je dr. Jože Prešeren zaključil sezono s predavanjem o verskem življenju slovenskih izseljencev v Argentini. Na tem večeru je nastopil tudi zbor Slovenskega kulturnega kluba pod vodstvom Tomaža Simčiča. DSI pa je svojo sezono pravzaprav sklenilo s celodnevним izletom v Režijo, po kateri je vodil prof. Pavle Merkù. Poučni in zares zanimiv izlet je bil v nedeljo, 22. junija.

Na izletu DSI v Režijo smo obiskali pesnika Renata Quaglio. Pred njegovim domom smo skupaj zapeli

MLADINSKA SEKCIJA SLOVENSKE SKUPNOSTI

Tudi v Trstu so mladi pripadniki ustanovili posebno Mladinsko sekcijo Slovenske skupnosti, kot jo imajo v Gorici že nekaj let. Doslej je mladina SSK delala kot mladinska komisija pokrajinskega strankinega sveta, kar pa sicer ni omejevalo njene živahne dejavnosti. Ustanovni kongres mladinske sekcije je bil v Trstu, 5. junija.

ZADNJI JAMBOR

Izšla je osma številka devetega letnika Jambora, torej glasila tržaških skavtinj in skavtov. Končal se je tako letnik, ki je dosegel 214 tipkanih strani, ki so jih s članki in dopisi napolnili številni člani: 8 skupin in kar 70 posameznikov. Vsebinska je bila živa in privlačna. Zdaj se tržaški skavti pripravljajo na tabor. Srednja veja — izvidniki in vodnice — bo imela tri taborne od 21. julija do 4. avgusta, in sicer dva na različnih mestih pri Beli Peči, enega pa pri Globasnici na Koroškem. V Kanalski dolini bosta takoj za tem sledila dva tabora najmlajših. Starejši pa se bodo v drugi polovici avgusta podali tudi na romanje z avtobusom v Taizé.

VRT SLOVENSКИH KULTURNIKOV

V nedeljo, 26. junija, so v Svečah na Koroškem odprli na vrtu kiparja Franceta Goršeta galerijo slovenskih kulturnih delavcev. Prireditev so združili s kulturnim sporedom in kratko svečanostjo, na kateri je med drugimi spregovoril tudi dr. Valentin Inzko, predsednik prosvetnega društva Kočna. Deset doprskih kipov na Goršetovi domačiji prikazuje škofa Modesta, škofa A.M. Slomška, Antona Janežiča, Prežihovega Voranca, Vinca Zwittra, Pavla Kernjaka, Milko Hartmanovo in druge.

ROBERT KOZMAN

Robert Kozman se je 26. junija predstavil v tržaški občinski galeriji. To je že njegov osmi javni nastop v Trstu in drugi v občinski galeriji. Njegova olja in domači motivi najdejo med obiskovavci hvaležen sprejem in pohvalo.

Otroški zbor Vesela pomlad z Opčin je imel v začetku junija najprej koncert v Finžgarjevem domu na Opčinah, nato pa je nastopil še na radiu Trst A, od koder je naš posnetek

AKTI MANJŠINSKE KONFERENCE

Izšel je drugi zvezek Aktov mednarodne manjšinske konference, ki je bila leta 1974 v Trstu. Izdala ga je pokrajinska uprava na predlog odbornika Slovenske skupnosti Bojana Brezigarja. V drugem zvezku so izbrani referati prve delovne komisije na konferenci, ki se je ukvarjala z jezikom, šolstvom, kulturo in sredstvi množičnega obveščanja. V italijanščini je objavljenih 16 referatov delno teoretskega značaja, delno o dejanskem položaju slovenske in drugih manjšin. V pripravi sta še dva zvezka o delu druge oz. tretje komisije na manjšinski konferenci. Odobren pa je tudi natis petega zvezka, ki bo prinesel nekaj referatov iz vseh treh komisij oz. drugo gradivo, ki ni moglo najti prostora v tem zahtevnem založniškem načrtu.

† BRUNO SALVADORI

11. junija so v Aosti pokopali vodilnega politika stranke Union Valdôtaine Bruna Salvadorija. Kot žrtev avtomobilske nesreče je umrl na avtocesti pri 38 letih. Gre za veliko izgubo francosko govoreče narodnostne skupnosti v Dolini Aoste, saj je bila v glavnem Salvadorijeva zasluga krepka reorganizacija vodilne domače stranke, ki je imela glavno besedo tudi pri skupnem nastopu manjšin in avtonomističnih skupin na prvih evropskih volitvah lani. Takrat je bil tudi v naših krajih nosilec liste in tako ga je spoznala tudi širša javnost.

† DRAGO PAHOR

Sredi junija so v Škedenju pokopali učitelja Draga Pahorja, ki se je rodil v Trstu leta 1905. Pod fašizmom se je umaknil v Jugoslavijo, po vojni pa se je vrnil v Trst, kjer je deloval na prosvetnem področju.

† IVAN PRINČIČ

Sredi julija so v Krminu pokopali podjetnega gospodarja in tovarnarja Ivana Prinčiča, ki je bil doma iz Kozane v Brdih, kjer se je rodil 13. junija 1898. Ivan Prinčič je v Krminu veliko naredil za slovensko šolo, sploh pa je bil vedno aktiven v javnem življenju, tako v prosveti kot v politiki.

† Dr. JOŽEF DEMŠAR

31. maja je pri Sv. Petru v Ljubljani umrl najstarejši slovenski duhovnik dr. Jožef Demšar. Rodil se je 12. marca 1877 v Škofji Loki, v mašnika pa je bil posvečen 22. julija 1899.

Dr. RAFKO PREMRL —

ZLATOMAŠNIK

V vipavski župnijski cerkvi sv. Štefana je v nedeljo, 6. julija opravil slovesno zlato mašo domačin dr. Rafko Premrl, upokojeni profesor in župnik v Štmavru pri Gorici. Zlatomašnik izhaja iz ugledne družine, ki šteje med sorodnike skladatelja msgr. Stanka Premrla in narodnega junaka Janka Premrla - Vojka.

Umrl je Lino Legiša

28. junija letos je v Ljubljani umrl profesor in pisatelj Lino Legiša, znanstveni svetnik na Inštitutu za slovenski jezik pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Rodil se je v Škofljah pri Divači 22. marca 1908, njegov rod pa izvira iz Mavhinj. Na znanstvenem področju, tako jezikovnem kot li-

terarnem, je zapustil nič koliko pomembnih del. Dvakrat je nastopil tudi v našem društvu, prvič na spominskem večeru Stanka Vuka, drugič pa na predstavitvi Rebulove prozne zbirke Negovi Edena. Na posnetku Lino Legiša v razgovoru s pisateljem Rebulu.

Prešernov sonet Vrbi sestoji iz 88 besed. Od teh jih vsebuje 6 po eno črko, 21 po dve, 7 po tri, 19 po štiri, 13 po pet itd. Preračunano na odstotke in zaokroženo nam to da zaporedje: 7, 24, 8, 22, 15, itd.

Ameriški Slovenec Louis Ulé je segel po čisto drugem vzorcu: po zbranih delih angleškega pesnika in Shakespearovega sodobnika Christopherja Marlowa. S pomočjo računalnika je opravil na njem isto delo, kot mi na Vrbi. Dobil je odstotke: 3, 17, 23, 25, 15, itd.

Kje je vzrok tako različnemu rezultatu?

Malo je kriva dolžina (bolje: kračina) našega teksta — Vrbe. Gotovo več je pripisati dejstvu, da sta slovenščina in angleščina pač različna jezika.

To pa nam že nakaže morebitno uporabo takih in podobnih STATISTIČNIH METOD V JEZIKOSLOVJU. Recimo, da smo potegnili na svetlo dva daljša teksta pisana v isti znani alfabetski pisavi, sicer pa nerazvozlana. (Primer takega stanja, ko pisavo poznamo, jezika pa ne, je etrusščina). Če nas štetje dolžin posameznih besed pripelje do takih razlik kot zgoraj, lahko s skorajšnjo gotovostjo sklepamo, da sta teksta napisana v različnih jezikih. Ni veliko, nekaj pa je.

Pojdimo dalje! Če so razlike med dvema jezikoma velike, so razlike med dvema avtorjema, pisočima v istem jeziku, res manjše, a še vedno zaznatne. Mar ne velja, da katerakoli človeka, še celo brata, govorita in pišeta različno?

Iz tkim. elizabetinske dobe je ohranjena vrsta angleško pisanih del, katerih avtorstvo je sporno: Shakespeare, Marlowe ali kdo tretji?

Slovenec Ulé je tudi veliko pripeval. Ni se omejil, kot mi v gornjem primeru, samo na dolžino besed. Tudi druge jezikovne značilnosti je vzel v pretres: dolžino stavkov, pogostnost posameznih glasov, pogostnost najobičajnejših besed, predlogov in veznikov; koliko besed uporablja avtor samo enkrat, koliko dvakrat, trikrat itd. Dalje: razmerje med besedami, skupnimi dvema deloma, in besedami, uporabljenimi v samo enem od njih.

Čeprav ne moremo — že po naravi stvari — od statističnih raziskav pričakovati kaj več kot večjo ali manjšo verjetnost, se naš Ulé lahko pčnaša z otipljivimi uspehi. Samo primer! Pesem »I walked along a stream for pureness rare« (ob bistrem potoku sem hodil) vsebuje v povprečju vsakih osem besed novo besedo, kar je v opreki z dejstvom, da

se v vseh Marlowovih delih pojavlja nova beseda šele po tridesetih starih. Verjetnost, da je pesem njegova, je zato komaj 1:4.

***

Stari Egipčani so med vsemi narodi starega veka še najtočneje poznali število pi (to je število, ki nam pove, kolikokrat večji je obseg kroga od njegovega premera) le da so njegovo vrednost ocenili na 3,16 namesto na točnejšo 3,14.

Hudobneži so »potvorbo« podtaknili egipčanskim zemljemercem oziroma davčnim izterjevalcem. Z nepravilno vrednostjo pija je bila ploščina poplavljenega polja ocenjena za skoraj odstotek više in davčna uprava je nagrmadila več talentov...

***

Al - Khowarizmi »Al jabr w'al muqabalah« je seveda čista arabščina in pomeni avtorja ter matematično knjigo o enačbah (ki je bila za tedanje dobo — srednji vek — visoka znanost) z naslovom »Urejevanje in enakovrednost«.

In vendar so vse tri dolge besede, ki sestavljajo gornji tekst, že tudi naše. Iz avtorjevega imena je nastala beseda algoritem, ki pomeni »računski postopek«. Naslednja beseda nam je posredovala algebro. Iz zadnje izvira kàbala »skrivnostnost, nerazumljivost«.

POROKA

V nedeljo, 20. julija, sta stopila pred oltar in si obljubila zvestobo Ivo Jevnikar in Nadja Maganja. Oba sta aktivna v javnem življenju, bodisi pri skavtih bodisi v kulturi ali politiki. Ivo je že več let član našega uredniškega odbora, zato jima kolegi v uredništvu želimo veliko sreče v skupnem življenju.

»DEMOKRACIJA«

Po zbornikih Alternativa (maj 1978) in Iniciativa (marec 1979) je izšel pred kratkim zbornik za družbena vprašanja Demokracija (maj 1980). Kot prej-

šnja dva ga je založil in izdal Franc Jeza (via di Prosecco 2, 34016 Opčine - Trst). Na 40 straneh drobnega tiska urednik in sodelavci iz različnih držav razpravljajo o politični prihodnosti slovenskega naroda, predvsem o vprašanju njegove neodvisnosti.

ŠKOF AMBROŽIČ — SREBRNOMAŠNIK

Letos junija je v župniji Marije Pomagaj v Torontu imel slovesno srebrno mašo škof Alojzij Ambrožič. Mašo je bral v cerkvi, kjer je pred 25 leti zapel svojo novo mašo. Opis te slovesnosti, opremljen z lepimi foto-

grafijami, je prinesla revija Božja beseda v letošnji julijski in avgustovski številki. Ista revija poroča tudi o novi maši, ki jo je imel g. Tine Batič, in o gostovanju openskih ansamblov Mavrica in Galebi z Opčin, ki bodo v Kanado poleteli letos septembra.

ŠOLSKE RAZSTAVE

Ob koncu leta so številne osnovne in srednje šole povabile starše in prijatelje na razstave, na katerih so pokazali svoje veščine in delo med letom. Posebne razstave so pripravile šole v Zgoniku, Saležu, pri Sv. Jakobu in v Škednju.

»SOLZNO LETO«

Novejši pogledi na Brižinske spomenike - 980-1980

Ljubljanski profesor Franc Grivec je leta 1963 izdal pri celjski Mohorjevi družbi izredno zanimivo knjigo »Sveta Ciril in Metod«. V njej nam na nekoliko poljuden, vendar pa zelo prepričljiv način prikaže delo obeh blagovestnikov med Moravani (današnjimi Slovaki) ter med Slovenci v Panoniji. Izvajanja profesorja Grivca so sicer nekoliko prežeta z izrazjem nekdanjih panslovanskih in jezikovnih gledanj na narod — tako uporablja npr. skoraj dosledno izraz »Nemci« za takratne Bavarce, ki to še niso bili — toda te obrobne nejasnosti v ničemer ne zameglijo njegovih odkritij o izrednem verskem, kulturnem in narodnostnem poslanstvu cirilmetodijskega obdobja slovenske (in moravske - slovaške) zgodovine.

Iz spisov Franca Grivca nam zasijejo izredne osebnosti kot je bil knez Kocel; kultiviranost slovenskega panonskega ljudstva, ki je bilo sprejemljivo za verski nauk in kulturo; sijajna osebnost sv. Cirila, filozofa, učenjaka; visoka izobraženost Metodovih učencev, ki so bili po Metodovi smrti (885) izgnani iz Moravske ter njihovo delo v Makedoniji, Bolgariji in drugod; nadalje, zgodovinski viri kot Žitje Konstantina, Žitje Metodija, spisani v staroslovenskem (cerkvenoslovenskem) jeziku, ter drugi viri. In podobno. Razen tega pa tudi, da je bila 869 ustanovljena panonsko-moravska nadškofija, ki jo moramo zgodovinsko jemati kot prvo slovensko metropolijo, kljub njeni povezavi z Moravsko. (Za nekaj časa je bila za tem le »panonska«, končno pa samo »moravska« do Metodove smrti.)

In končno cirilmetodijska, cerkvenoslovenska ali bolje staroslovenska književnost! Staroslovenski (cerkvenoslovenski), pa tudi starobolgarski jezik, kot ga poleg Bolgarov označujejo še zlasti nemški pisci, ni bil nastal v Panoniji, kot je sodil še Miklošič, pač pa v okolici Soluna v današnji Makedoniji, kot je bil ugotovil precej zanesljivo jezikoslovec Oblak. To dejstvo omenja tudi prof. Grivec in danes ga navajajo tudi po slovenskih šolah.

S tem pa se, hoté ali ne, vceplja v pojmovanja slovenskih ljudi pogrešno gledanje na lastno kulturo, češ da se zgodovina slovenskega jezika in narodne kulture začenja šele s prvimi zapisi — Brižinskimi spomeniki (*), potem se odmakne za kakih pet sto let vse do Trubarja, ki napiše abecednik in katekizem za svoje »prelube« Slovence in s tem postavi temelj sodobnejšemu slovenskemu jeziku in književnosti.

Takšno istovetenje jezika, kulture in narodnosti je postalo že prava bolezen slovenske pameti, četudi nam že Valvasor v »Die Ehre des Herzogtums Krain« priča, da je

(*) Zapisani so bili okoli l. 980 in so najstarejši spomeniki ne le slovenskega, temveč tudi slovanskega pismenstva ... (Franc Grivec, Slovanska blagovestnika sv. Ciril in Metod, Celje 1963, str. 182)

še bolj odločilna od jezika lahko vsebina, pa tudi namen in kraj nastanka. Pogosto niti ni možna jasna opredelitev, kateri književnosti pripada kak pisatelj; sinov slovenske matere in ponemčenih očetov, Kugyja ali Perkoniga npr., ne moremo šteti za Nemca, pa tudi ne v celoti za nemška pisatelja, najsi ju Nemci tudi uvrščajo v svojo književnost. Po zavesti, opisih, čustvih sta istočasno tudi slovenska pisatelja, kakor je bil npr. tudi Prešeren napisal nekaj nemških pesmi in danes Janko Messner svoje »Ansichtskarten aus Kärnten«, izdane kasneje v slovenskem prevodu, pa zaradi tega še ni postal nemški pisec.

Potemtakem se Slovenci dandanes ne bi smeli odpovedati tudi cerkvenoslovenski oz. staroslovenski književnosti zgolj zato, ker je bil njen jezik osnovan na takratnem govoru solunske okolice. Toliko manj, ker so potem književna dela v tem jeziku nastajala na Moravskem in v Panoniji in bila namenjena v prvi vrsti tamkajšnjemu slovenskemu in moravskemu (slovaškemu) ljudstvu. Slovenci (Karantanci, Panonci) pa so bili takrat vrh vsega narodnostno istovetni z Moravani (danes Slovaki) in šele kasnejši ogrski vmesni klin je povzročil ločen zgodovinski in kulturni razvoj.

Dejstvo je, nadalje, da skoraj vsi narodi slovanske jezikovne družine navajajo kot začetke svoje lastne književnosti prav spise v staroslovenskem jeziku po pokristjanjenju, tako Rusi, Ukrajinci, Srbi, Hrvati, Čehi, Slovaki, Bolgari, Belorusi. Ta jezik, imenovan s pravim imenom »staroslovenski«, kot navaja prof. Grivec, se je pri vseh omenjenih narodih uporabljal pri bogoslužju in dobival sčasoma krajevno obarvanost. Omejen je bil le na bogoslužje, medtem ko je ljudstvo govorilo svoj lastni narodni jezik, v katerem nastajajo književna dela šele stoletja kasneje. In vendar si vsi ti narodi ne pomišljajo navajati kot začetek svoje lastne književnosti prav spisov v tem cerkvenem bogoslužnem jeziku, ne da bi jim kdo to oporekal. Pri Slovincih pa je v tem pogledu ravno nasprotno, kot že v tolikih drugih primerih. Panonsko in moravsko književno dejavnost štejemo za splošnoslovansko, za »še ne« slovensko, kljub tolikim nasprotnim razlogom.

Prof. Grivec navaja v svojem delu, da so na Moravskem in v Panoniji nastale naslednje bogoslužne knjige:

— prevod vseh *knjig Stare zaveze* (razen psalmov in Makabejcev) je Metod dovršil šele petnajst let po Cirilovi smrti, kot nam poroča Žitje Metodija;

— prevod izbranih bizantinskih državnih in cerkvenih zakonov (*Nomokanon*) ter *Knjig Svetih očetov* pripisuje Žitje Metodija le Metodu;

— sestava *glagolskega črkopisa* in izoblikovanje *staroslovenskega jezika* je bilo delo genialnega Cirila;

— Ciril je skupaj z Metodom kmalu po prihodu na Moravsko priredil prevod kratkega bizantinskega državljanske-

ga zakonika (ekloge) — *Zakon sudnyi ludem* (Sodni zakon za ljudstvo), ki sestavlja z Nomokanonom celoto.

Delo slednjega je bilo jezikovno in pravniško odlično opravljeno, prepisovalci zakonika so uporabljali celo brzopis z besednimi okrajšavami. Poleg teh del pa je nastalo tudi več pridig, govorov in drugih spisov, ki nam niso ohranjeni. O njih pričajo nekateri ostanki, npr. »*Glagolita Clozianus*«, ki jih je izdal Kopitar. Gre za nekaj listov iz pomembne glagolske knjige, na katerih so ostanki izvirnega Metodovega govora panonskim velikašem o neločljivosti svetske zveze. Velikaši so dolžni ljudstvo učiti »božji sveti Kristusov zakon«.

Da pa ne gre samo za akademsko izdelano povezovanje panonske oz. moravske cirilmetodijske književnosti s slovenskim ljudstvom, nam kažejo tudi Brižinski spomeniki. Ti so nastali v Karantaniji okrog leta 980. Zgolj jezikovno vzeto so najstarejši zapisi slovenskega pismenstva in sploh najstarejši ohranjeni zapisi kakega jezika slovanske skupine. Prvi in tretji spomenik oz. zapis sta medsebojno sorodna spovedna obrazca. Drugi zapis pa je po svoji vsebini povsem drugačen.

Gre za spovedni nagovor, ki je v očitni vsebinski zvezi s panonsko književnostjo, z obrednikom, ki ga je po vsej verjetnosti sestavil sveti Ciril. (Njegov prepis je bil najden v samostanu na Sinaju in ima po njem ime Sinajski obrednik). *Drugi Brižinski spomenik*, pravi prof. Grivec, spada med najzrelejše zgodnje srednjeveške spise vseh narodov; vse podobne spomenike presega posebno po izvirem spajanju vzhodnih in zahodnih (duhovnih in knjižnih) prvin. Vse to je mogoče razložiti le po vzročni zvezi s Cirilom in Metodom, ki sta po izobrazbi daleč prekašala vse tedanje bavarske škofove, pod katerih škofije je spadala Karantanija.

Jezikoslovec Franc Ramovš, poroča nadalje prof. Grivec, je vpliv staroslovenskega knjižnega jezika na Brižinske spomenike odklanjal. Oziral se je le na jezikovne dokaze in na bistroumnega zgodovinarja Lj. Hauptmana, ki je zelo odločno in vztrajno trdil, da smo bili Slovenci v 9. stol. suženjski narod; zato da sta Ciril in Metod šla brez uspeha skozi Panonijo; Žitje Konstantina da je lažljivo; »mali Kocel« se je šele pod pritiskom slovanske vstaje 869 odločil za Metodija. V tem nepravilnem okviru, tako Grivec, je vpliv Cirilove književne šole na drugi Brižinski spomenik res neverjeten.

V takšnem ozračju in v napornem delu za rekonstrukcijo besedila Fran Ramovš ni mogel dovolj paziti na literarno obliko in slog naših spomenikov, nadaljuje Grivec. Zato se mu je primeril nesrečen spodrselj, da je edinstveno značilno literarno obliko *solzno telo* na podlagi latinškega prevoda *corpus lacrimabile* prevzel z izražanjem *nesrečno telo*, ker latinsko *lacrimabilis* res pomeni nesrečen. Ta nesrečni prevod je potem prešel v šolska berila.

In dalje:

Danes je splošno priznano, da pred Cirilom in Metodom ali neodvisno od njune tradicije noben slovanski narod ni imel zapisanih spomenikov samostojne književne vrednosti. Drugi Brižinski spomenik se očitno odlikuje po tako lepih književnih oblikah, po taki idejni vsebini in po takšnem spajanju vzhodnih in zahodnih prvin, da mu je vtisnjen jasen pečat Cirila in Metoda.

V tem spomeniku se kaže vpliv *Cirilove književne in bogoslovne šole*, namreč lep govorniški slog in vodilne ideje: *pradedne časti, božja slava, solzno telo, zgled svetnikov itd.* Slovenski jezikoslovci, sedaj tudi Fran Ramovš, so dokazom prof. Grivca priznali znanstveno vrednost in priporočili objavo njegovih zapisov v tiskih slovenske akademije. (Žal je pri tem ostalo; Grivčeve ugotovitve, tako pomembne za pravilno vrednotenje zgodnje slovenske zgodovine in kulture, niso našle poti v šolske knjige in v pobjevanje široke slovenske javnosti!)

Drugi Brižinski spomenik je izviren staroslovenski govor, kar priznavajo danes skoraj vsi jezikoslovci. Po vsebini in slogu izkazuje tesno zvezo z govorom Klimenta Ohridskega, ki je bil tudi nastal na panonskih tleh, a je bil kasneje v Makedoniji na zunaj nekoliko spremenjen. Oba govora se vzajemno dopolnjujeta in osvetljujejeta. Oblikovalec drugega Brižinskega spomenika (spovedni nagovor) je uporabil že prevedene karantanske in panonske molitvene obrazce, jih preoblikoval v duhu Cirilove šole, prekvasil s Cirilovo in Metodovo versko miselnostjo ter postavil v okvir tedanjih zahodnih spokorniških obrednih običajev. *Kliment Ohridski* je pri tem sodeloval, ta govor uporabljal, potem pa približno isto snov že v Panoniji predelal za svoj sorodni govor.

Oba spovedna nagovora, drugi Brižinski in Klimenta Ohridskega, sta v uvodu vsebinsko očitno vzajemno zvezana po pradedu Adamu, po njegovem solznem telesu, z njegovo prvotno božjo slavo. Pesniška oblika »*solzno telo*« (Kliment Ohridski jo je povzel po drugem Brižinskem spomeniku - Grivec, itm, str. 186) je priča izredne višine Cirilove šole: *Naš ded (Adam) je po hudičevi zavisti izgnan od slave božje, poprej ni bil imel solznega telesa.* Ta oblika se pojavlja le še enkrat v govoru o sv. Trojici, stvarstvu in sodbi, katerega z veliko verjetnostjo pripisujejo Klimentu Ohridskemu.

Značilna oblika Cirilove šole je tudi »*slava božja*«, ohranjena v drugem Brižinskem spomeniku, in trikrat v rokopisih Klimenta Ohridskega. Pomeni prvotno Adamovo blaženost, milost božjo v sedanjem življenju in posmrtno večno blaženost. Iz nje je bil Adam pregnan. *To slavo, čisto kakor sonce, je Kristus obetal pravičnim v kraljestvu svojega Očeta.*

Poleg omenjenih knjižnih oblik in vodilnih misli Cirilove šole je v spovednem nagovoru drugega Brižinskega spomenika tudi nekaj značilnih panonskih izrazov: beseda »les« pomeni npr. natezalnico:

...Predniki naši so bridko trpeli, zakaj topli so jih s šibami, jih k ognju pritiskali (*priz'n'še ogni pečaku*) in pekli in z meči sekali in po lesu obešali (*po lesu vešahu*) in jih z železnimi ključi raztrgavali ... (Drugi Brižin. spomenik, 100, 101)

Oba spisa, drugi Brižinski spomenik in Klimentov govor, ne izkazujeta niti grškega niti latinškega sloga, marveč cerkenoslovanski slog, stvaritev Cirilovega in Metodovega duha in sijajnega genija. Tako piše o Brižinskih spomenikih prof. Franc Grivec. Vprašanje je pa, kdaj bodo njegova dognanja zadobila pravo mesto v naših pojmovanjih o zgodnji kulturi, književnosti in zgodovini lastnega naroda? Do kdaj in po čigavi odločitvi bo slovenski narod še nadalje veljal za »nesrečno telo«?

Vinko Beličič: Prelistavanje poldavnine

Med rednimi knjigami Goriške Mohorjeve družbe za leto 1980 je izšlo Beličičevo *Prelistavanje poldavnine*. To je že enajsta leposlovna knjiga tržaškega pesnika in pisatelja Vinka Beličiča (2 povesti, 4 zbirke pesmi in 4 črtice; glej Mladiko 1968, 18-19; 1974, 97-98; 1975, 126).

Na prvi pogled je ta knjiga novost v Beličičevem pisateljevanju, ko pa jo prebereš, spoznaš, da se je spremenila le zunanja oblikovna podoba. Zajeta je namreč iz pisateljevega dnevnika, ki ga piše v povojnih letih, in sicer je vzel iz različnih let od 1948 do 1947 take odlomke, da je iz njih sestavil 18 enot, zaokroženih sestavkov, ki bi lahko tudi samostojno živeli kot črtice. Tu je iz svojih srečanj predstavil osem važnejših mož, dva italijanska šolska nadzornika Salvinija in Cronio, kiparja Goršeta, pesnika Janežiča in Vodeba, pisatelja Turnška, politika Agneletta in prof. Muhra. Ob teh se vrstijo enote o menzi v ulici Bellosguardo, o stanovanjskih težavah na Proseku, o nastanku in sprejemu zbornika Tabor 1951, o težavah pri pridobitvi italijanske diplome, o počitniških doživetjih na Višarjih in podobnem.

Beličič je v teh odlomkih izrazito liričen in oseben — kakor v prejšnjih knjigah —, središče vedno sam, obrnjen vase, ob njem žena in družina, ki se počasi združi in po-

veča ter prinaša nove skrbi in težave. To je njegov »mali svet« in ta svet ga tako zajema in napolnjuje, da je »veliki svet« precej oddaljen in le od časa do časa vdira v njegov svet.

Če to knjigo primerjamo z drugimi dnevniki, da omenjam le najbližja Rebulo in Pahorja, so razlike velike: v njihovih dnevnikih v esejistični obliki odsevajo pisatelj, čas, razmere, filozofija, politika idr., Beličič pa tudi v dnevniški obliki ni šel preko lirične izpovedi. V tem je njegova odlika in tudi meja. Vsak dnevnik je oseben, vendar bi nepoučen bralec ob tolikih drobcih iz takratnega življenja, ki je bilo za tržaške Slovence tako prelomno in usodno, rad zvedel nekoliko več, predvsem od avtorja, ki je živel sredi tega dogajanja in ga tudi sam sooblikoval. Morda bi bil to lahko napravil vsaj v obliki pripomb ali dodatkov.

Kakor v prejšnjih knjigah je tudi tukaj narava tisti element, v katerega se pesnik zateka v stiskah in težavah, se v njej sproščuje in navdihuje, črpa človeške in umetniške moči. Posebno živa in sveža je kraška gmajna, ki je tako sorodna njegovi rodni Beli krajini.

Jezik je pesniški, mojstrski, pretehtan, izpiljen in izbrusen, da kar zveni v sočnosti in svežini primer. V tem svojem svetu je Beličič velik in resničen umetnik.

Franc Jeza: Nevidna meja

Kot Vinko Beličič je tudi Franc Jeza, tržaški časnikar in pisatelj, izdal med rednimi knjigami Goriške Mohorjeve družbe za leto 1980 knjigo *Nevidna meja*, s podnaslovom *Povest iz daljne prihodnosti in druge fantastične zgodbe*.

Franc Jeza se je do zdaj uveljavil z zgodovinsko povestjo *Moč ljubezni* (glej Mladiko 1968, 68), z dramo *Zadeva je končana*, ki je dobila 1964 prvo nagrado Radia Trst A, s štirimi mladinskimi povestmi, ki so izšle v Pastirčku, s fantastičnim romanom iz bodočnosti *Povratak iz veselja* (Novi list 1961-62) in z vrsto novel, ki so izšle v raznih revijah in listih.

V knjigi *Nevidna meja* se je lotil fantastike, ki je v slovenski literaturi šibko zastopana. Na prvem mestu je povest *Nevidna meja*, ki je dala knjigi naslov. Zgodba je fantastična v tem, da se 31 mladih ljudi, moških in žensk, zapele z avtobusom v neznano pokrajino in neznano dobo, kjer ni sledov človeškega življenja in njegovega tehničnega napredka. Živijo le neznane živali in rastejo neznana drevesa.

Pisatelj zanima, kako se bodo ti ljudje znašli v tem svetu, kaj se bo dogajalo v njihovi duševnosti, kako se bodo med seboj zblížali in začeli živeti. In tako jih spremlja skozi začetne pretrese, skozi vživljanja v nove razmere in v končno lagoditev, da požene življenje na novih temeljih, ki so nekako taka, kot so morala biti v kameni dobi. Ob

tem splošnem skupnem iskanju pa je pisatelj izrezljal posamezne osebe, predvsem vidnejše, in jih podal psihološko poglobljeno in življenjsko verno. Povest ni samo snovno nova, ampak je napisana sveže, zanimivo in v lepem jeziku.

V treh zgodbah je posegel v slovensko ljudsko izročilo, in sicer v prepričanje, da hodijo mrtvi nazaj. Najpogosteje se vračajo matere, da skrbijo za svoje otroke. Tak primer je obdelal Jeza v črtici *Dim nad gozdovi*, kjer vidi partizan pred požgano hišo ženo in otroke. Ko pride do hiše, ugotovi, da so Nemci pred tednom požgali hišo in ubili ženo, deklici pa najde v zaklenjeni sobi, zdravi in veseli. Pojasnila sta mu, da ju je hranila in oblačila mati. Ni si znal razlagati tega dogodka in tudi drugi mu niso verjeli.

Podobna zgodba je *Dekle na vrtu*, kjer da neznano dekle nemškemu vojaku, ki je pobegnil, denarja, da se reši. Ko jo je po vojski iskal, ni nihče nikoli slišal o njej.

V *Danijeli* sreča študent na cesti proti Kontovelu dekle in cel mesec se shajata, domov pa ju vozi vedno isti taksist. Po mesecu dni pove dekle študentu, da se je vrnila z drugega sveta, da bi spoznala ljubezen, taksist pa je njen angel varuh.

Tudi v teh treh zgodbah zanima pisatelja v prvi vrsti človekova duševnost ob nenavadnih dogodkih. Zgodbe so

podane stvarno in realistično, kakor da so se v resnici dogodile, fantastično je samo to, da je eden izmed junakov z drugega sveta.

V črtici *Adamova skrivnost* sta Adam in Eva priletela na Zemljo z vesoljsko ladjo. Živela sta na drugem planetu, toda ljudje so hoteli postati enaki Bogu, zato so sprožili sile, ki so bile v snoveh, in planet se je razletel. Ko ubije Kajn Abela, uniči Adam vesoljsko ladjo, da bi Kajn z njo ne pobegnil na drug planet in še tja ne zanesel zla. Prepričan je, da je vzrok zla človekova svobodna volja, na prošnjo pa mu Bog noče odvzeti svobodne volje, češ da je človek samo z njo »vreden človeškega dostojanstva«, podoben Bogu, drugačen od živali.

Konec pošasti slika propad tirana, ki ga resnica zruši v prah. Diktaturo opisuje tudi *Prevrat*; tukaj se upre urednik in pobegne v tujino.

Dve zgodbi prikazujeta učinke moderne tehnike. V prvi, *Sem umoril človeka?*, je zdravnik sestavil človeka iz sintetičnih snovi, ko pa se je vanj zaljubila njegova hči, ga je ubil. *Iščem človeka* je zgodba o tem, kako je človeštvo s svojo tehniko uničilo sebe, ko mu je sintetični virus ušel nadzorstvu.

Jezova knjiga je snovno nova in zanimiva, in čeprav spada v fantastiko, je pripovedovanje verjetnostno, zgrajeno na vzrokih in posledicah. Pisatelj pripoveduje zanimivo, napeto, povsod je v ospredju človek s svojo problematiko. Jeza človeka ljubi, skrbi ga njegova usoda, obsoja vse, kar človeka ovira pri njegovem moralnem in tehničnem napredku.

Jezik je zelo skrbno izbran in tudi v tehničnem izražanju slovenski. Tudi v tem je odlika knjige.

(se nadaljuje)

eneoceneoceneoceneoceneoceneoceneocene

Primorski slovenski biografski leksikon - 6. snopič

Maja 1980 je izdala Goriška Mohorjeva družba šesti snopič Primorskega slovenskega biografskega leksikona, ki zaradi različnih ovir ni mogel iziti skupaj z drugimi mohorskimi knjigami pred božičem lani. 6. snopič je na zunaj enak prejšnjim, obsega pa 64 strani, to je od 461. strani do 524. Vsebuje imena od Gracar do Hafner, vsega skupaj 72 življenjepisov primorskih mož in žená, ki so se odlikovali na katerem koli področju javnega ali duhovnega življenja.

V tem snopiču so prikazane nekatere velike primorske osebnosti. Največji je brez dvoma Simon Gregorčič, goriški slavček, ki ga je Marijan Breclj zelo izčrpno prikazal na devetih straneh dvokolonskega tiska. Tako je obdelal Gregorčičev rod, ki je eden najstarejših na Tolminskem, v Vrsnem pa segajo v najstarejše zapiske v sredi 17. stoletja. Prav tako je star materin rod Gabršček, ki je domoval v dolini pod Vrsnom. Vsi so imeli veliko otrok, bili so zdravi, velike in močne postave, po značaju preprosti, iskreni in pobožni. Dalje spremlja Gregorčiča skozi vse življenje, na koncu pa dodaja dve strani bibliografije, saj so le še o Prešernu toliko pisali kakor o Gregorčiču.

Drugi velikan je Alojz Gradnik, ki ga je tudi opisal Marijan Breclj, in sicer na šestih straneh. Če sta ta dva goriška pesnika, imamo med Tr-

žačani skladatelja Ivana Grbca, ki je bil iz Škednja in ga je predstavil prof. Pavle Merku. Iz Škednja je bila tudi Marica Gregorič - Stepančičeva, pesnica, potopiska in pisateljica drame o Veroniki Deseniški. Tudi njo je predstavil Marijan Breclj. Tržaški politik je bil Gustav Gregorin, s Proseka je še živeči Bogdan Grom, iz Nabržine sta bila Igo Gruden in njegova sestra Dora, oba pesnika.

Beneška Slovenija je dala tri Gujone, dva duhovnika in enega vseučiliškega profesorja Bruna Guyona, ki je 25 let poučeval srbohrvaščino na Istituto Orientale v Neaplju, včasih malo tudi slovenščino. Poleg tega je bil pred prvo svetovno vojno prvi lektor italijanskega jezika na beograjski univerzi. Napisal je obširni slovnici slovenskega jezika v italijanščini in celo vrsto razprav o krajevnih imenih v Beneški Sloveniji in Italiji. Predstavil ga je Martin Jevnikar.

Ob teh je še vrsta drugih, ki sestavljajo zanimivo podobo nekdanjega življenja na Primorskem. Ker še nimamo politične kulturne zgodovine Primorske, lahko samo iz teh in drugih življenjepisov sestavljamo njeno podobo.

Največ člankov je napisal Marijan Breclj, in sicer 28, več kot tretjino vseh. Njegovi članki so stvarni, dokumentirani in bogato podprti z bi-

bliografijo. Pozna se, da je Breclj po poklicu knjižničar in da se vse življenje ukvarja s podobnim delom, saj je do zdaj izdal več bibliografij večjih kulturnih delavcev.

Po nekaj člankov imajo Zorko Harej, Pavle Merku, Martin Jevnikar, Boris Sancin, Sergij Pahor, Franc Kralj iz Vipave in še nekateri.

Doslej je bilo obdelanih 8 črk in zanimiva je primerjava, kako bogate so posamezne črke. A ima 41 imen, B 273, C 96, Č 72, D 114, E 16, F 101 in G 196; vsega skupaj je bilo obdelanih 882 imen. Najbogatejša je na Primorskem črka B (273 mož), za njo pa G (169 mož).

Če primerjamo še Slovenski biografski leksikon, ki izhaja v Ljubljani že od leta 1925 in je prišel do črke Š, vidimo, da so tam porabili za ves slovenski prostor od črke A do konca G 283 strani, Primorski slovenski biografski leksikon pa jih je za iste črke porabil samo za primorsko ozemlje 520 strani. Že to samo kaže, koliko novih ljudi je v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu. Če dodamo še to, da je večina neznanca in neraziskana, potem si lahko predstavljamo, kako zamudno in naporno je pripravljano Primorskega biografskega leksikona in kako zasluženo delo si je naložila Goriška Mohorjeva družba, ki ga je zasnova in začela izdajati z velikimi stroški. Pohvalno je tudi to, da leksikon od začetka do danes še ni izostal nobeno leto, čeprav ima malo sodelavcev.

Martin Jevnikar

KRAS KOSOVEL SPACAL

Založništvo tržaškega tiska je v sodelovanju z Založniško in tiskarsko družbo Drava v Celovcu izdalo trijezično knjigo z naslovom KRAS KOSOVEL SPACAL. Gre za veliko knjigo (32X24,5 cm), ki obsega 15 pesmi Srečka Kosovela in 15 grafik Lojzeta Spacala. Vsaka pesem je natisnjena v slovenščini, italijanščini in nemščini, in sicer na drugi strani upognjenega lista, v sredi pa je priložena na posebnem listu Spacalova grafika v izvirni barvi. Tako je knjiga sestavljena iz 15 snopičev, ki niso zvezani in lahko vzamemo Spacalove grafike ven. Teh 15 snopičev je v beli barvi, v začetku pa je šest listov v sivi barvi. Tu je najprej naslov, na drugi strani so podatki o treh avtorjih, ki so sodelovali v knjigi: o Srečku Kosovelu, Lojzetu Spacalu in Cirilu Zlobcu, ki je napisal esej **Kosovelov in Spacalov Kras**. Eseg je preveden v italijanščino in nemščino. Na koncu je kazalo pesmi in grafik ter podatki o sodelavcih. V italijanščino so pesmi prevedli: Luciano Morandini, Marino Vertovec in Marko Kravos, v nemščino: Helmut Scharf in Andrej Kokot, grafično je knjigo opremil Lojze Spacal z Graficentrom, uredil jo je Marko Kravos, natisnila pa tiskarna Trieste.

V uvodnem eseju je pesnik Ciril Zlobec, ki je sam Kraševac, predstavil Kras, kakor ga podajata Kosovel in Spacal. Pravi, da je Kosovelov Kras »siv, teman, razklan, tuj, bolan, krvaveč, z nemo grozo v šelestečih borih, s slutnjo in podobo smrti na vsakem koraku, z zarjami, ki so požari, s samotno svetilko v oknu, ki je pravzaprav izpostavljeno umiranje v temi«. Kosovel se je izpovedal z metaforo Krasa, mrtvo pokrajino je oživil s svojo govorico, se z njo poistil, ji dal svojo in prevzel njeno pesniško govorico. Pesnik in pokrajina sta eno, imata enako usodo in enako čutita. Zelo pogosto omenja smrt, ker je tudi Kras v tej liriki bolan, obsojen na smrt, vendar se pesnik in Kras smrti upirata. V Kosovelovi poetski inkarnaciji Krasa je vse pesnikovo življenje, Kras ima Kosovelov obraz, njegovo dušo, skratka, Kras je kosovelovski.

Drugačen je Spacalov Kras, čeprav je tudi on z njim povezan z do-

življajsko in estetsko predanostjo in se z njim izpoveduje. Kosovelova pesem je vrenje, Spacalova grafika mir, obvladano, premišljenost. Zlobec pravi: »Krasa ne upodablja, ga ne preslikava, fiksirati poskuša njegovo likovno bistvo, spreminja ga v simbol, v zapomnljivo obliko, znak, viden spomin, v katerem se oba pojma, Spacal in Kras, prekrivata, prežemata, z enako intenziteto označujoč drug drugega.« Spacal Kras razstavlja, potem ga sestavi v novo celoto, v spacalovsko. Spacalova slika je sestavljena iz bistvenih potez, poudari pa kak detajl, ki je razpoznavni ključ za vso podobo, znamenje, jedro doživetja. Človek je navadno iz tega sveta izločen, vendar ga z duhovnimi očmi vidimo v domu, v dvorišču, v predmetih in orodju, ki ga je izdelal. »Mir in samota sta temeljni čustvi teh podob,« sklepa Zlobec svoj esej.

Pesmi so v izboru večinoma kraške, vendar posvetijo tudi v drugo Kosovelovo motiviko. Italijanski prevod je skoraj dobesečen, vendar izpušča Kosovelovo rimo, kakor je že navada pri italijanskih prevajalcih. Nemški prevod je nekoliko svobodnejši, skuša pa obdržati Kosovelovo obliko in rimo. Lahko rečemo, da so se vsi prevajalci potrudili, da bi čim zvesteje in nazorneje podali Kosovelove misli in značilnosti, in to se jim je posrečilo. Manjkajo pa tiste drobne fineise, ki so značilne za Kosovela.

Martin Jevnikar

Izvestje srednjih šol

Nekako brez hrupa je šlo mimo nas pomembno založniško dejanje. Že pred meseci je prišlo v javnost Izvestje srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju (Trst 1979, 158 strani). To po več letih, ko smo ga resnično pogrešali. Uredil ga je prof. Robert Petaros, kateremu gre gotovo zasluga, da je ta zvezek izšel, sicer v založbi ravnateljstev srednjih šol in s pomočjo slovenskih denarnih zavodov.

To izvestje zaenkrat izpolnjuje vrzel za šolska leta 1973-74, 1974-75, in 1975-76. Trije letniki v enem, torej, kar se pozna tudi pri izpustitvi omembe prireditev, izvenšolskih dejavnosti ipd. Na uvodnem mestu je beseda prof. Josipa Tavčarja in pa pojasnilo uredništva. Nato je že tradicionalna študija, ki jo je tokrat pripeljal prof. Martin Jevnikar. Posvetil jo je Jeziku Ivana Trinkarja v Poezijah in v Naših paglavcih. Po pregledu profesorskih zborov in učencev v ločenih sklopih treh letnikov so še statistične table, podatki iz življenja in dela naših šol ter spominski zapisi o šolnikih, ki so umrli v obravnavanem obdobju. Ti so: Liliana Štoka, Andro Čok, Ivan Šavli, Jože Peterlin in Tone Penko. Zvezek šteje 158 strani in ima več fotografskega gradiva.

Vsakokratna izdaja Izvestja je lahko priložnost za razmišljanje o našem šolstvu. Pa naj gre pri tem za število učencev, njihove šolske izbire, imena in priimke tako šolnikov kot dijakov, šolske uspehe itd.

Nujno bi bilo zdaj, da se izpolnijo še ostali manjkajoči letniki, ki jih ni malo (od 1976-77 do danes!), tako da se spet doseže redno letno izhajanje. Da bi pa bilo redno Izvestje še bolj zanimivo, bi si dovolili svetovati nekaj dopolnil. Ko so Izvestja začela izhajati, so ločeno izhajala vsaj nekaj let tudi Izvestja za osnovne šole. Tega že dolgo ni. Če bi se zdelo denarno prezahtevno izdajati popolno Izvestje celotnega slovenskega šolskega sistema na Tržaškem, bi bilo zelo primerno, če bi vsaj objavili letno statistiko vrtcev in osnovnih šol, učencev, učnega osebja. Ravno tako bi morali zdaj vključiti tečaje »150 ur«, koristno pa bi bilo imeti pred očmi tudi položaje in imena osebja na proveditoratih, v predstavniških svetih (pa naj bodo sindikalnega značaja, kot so komisije v Rimu in drugje, ali drugačnega, recimo deželna posvetovalna komisija) in podobno. Z uvedbo novih šolskih organov bi tudi starejšemu prišel prav pregled pomembnejših šolskih odborov itd.

Skratka, koristni priročnik Izvestje srednjih šol ima med nami pomembno mesto, ki ob podpori šolnikov, dijakov in javnosti postane lahko še bolj koristno in nepogrešljivo.

ij

Delovanje Tržaškega mladinskega zbora

Da je naše zborovsko petje že vrsto let v slabih vodah, je neoporečno. Za to stanje naši izvedenci krivijo najrazličnejše faktorje: pomanjkanje pevovodij, primernih učnih prostorov, nezanimanje javnosti, upadanje števila pevcev, njihovo staranje, premajhno zanimanje mladine itd.

Če seštejemo vse to, je podoba, ki se nam pokaže, precej žalostna. Po vseh, kjer je mogoče naš življenj bolj strnjen, se krajevni zbori tako ali drugače še prebijajo skozi težave, tako da se v posameznih primerih, kjer so pač okoliščine bolj ugodne, vzdignejo na čisto dobro raven, kot npr. mešani zbor Igo Gruden ali Lojze Bračič iz Gorice in drugi.

V mestu Trstu in še posebno v njegovem središču, pa so pogoji za zborovsko petje izredno slabi. Lahko bi celo rekli, da so edini zbori, ki redno pejejo, cerkveni. Obstaja nato še Komorni zbor Glasbene matice, ki kljub neoporečni kvaliteti (slišali smo ga na dveh nastopih v dveh letih) vsekakor premalo nastopa in glede na svoje nedvomne kvalitete absolutno ne nudi naši skupnosti toliko, kot bi lahko. Zadnji zbor, ki bi še prišel v poštev, je Tržaški mladinski mešani zbor, ki živi že šesto leto. Sestavljajo ga v glavnem člani SKK in tudi vadi v društvenih prostorih v ul. Donizetti 3. Vodi ga mladi pevovodja Tomaž Simčič.

V letošnjem letu je zbor precej dosegljiv, če upoštevamo, da se je moral iz najrazličnejših razlogov, posebno pri ženskih glasovih, skoraj v celoti prenoviti. Upajmo, da se bo v sedanjih sestavi ohranil in se seveda širil s pristopom novih pevcev.

Ker deluje zbor v glavnem v obdobju šolskega leta, pogledajmo, kaj so letos dosegli. Nastopov je bilo skupno osem. Organizirali so en samostojen večer pri Sv. Ivanu, kjer je zbor nastopil s polovičnim koncertom (osem pesmi), na sporedu pa so še bile recitacije, diapozitivi in nastop pevskega kvinteta, ki ga sestavljajo pevci mešanega zbora. Zbor je še nastopil na reviji ZCPZ, v Bazovici, ob priliki 30-letnice Slomškovega doma, v Dragi, ob priliki seminarja Fuens, na prazniku v Škednju ter ob priliki zaključnega večera v DSI. V župniji sv. Janeza Boska v Trstu, so ob priliki

praznika Marije pomočnice peli mašo B. Sestana, ki so jo pred kratkim posneli tudi za tržaško radijsko posnjo.

To je suhoparen pregled letošnjega delovanja. Važno pa se mi zdi podčrtati, da zbor ne pomeni samo petja, ampak predvsem zdravo družbo, kjer naj se naša mladina čim več udeleži. Saj je življenje v zboru, kot pravijo, vsaj toliko pozitivno s psihološko-vzgojnega vidika kot delovanje v kakem športnem društvu. Človek se

namreč navadi, da posluša in upošteva potrebe in težave drugih. Pevci in njihov pevovodja morajo biti kot eno, složni, enotni, nepovršni prijatelji. Ni nujno, da se dobro vzdruže v zboru pokaže tudi v kvaliteti petja, je pa res, da je vesela, zdrava družba, še posebno, če je to pevski zbor, neprecenljive vrednosti za vsakega posameznika in za vso našo skupnost. Še posebno, če je to pevski zbor, ki ga sestavljajo mladi ljudje.

M. T.

Šolske knjige

Pred tedni smo dobili na knjižni trg za naše višje srednje šole I. in II. slovensko berilo. Ko so bile po vojni obnovljene in na novo ustanovljene slovenske šole, je bilo vprašanje šolskih knjig eno izmed težkih in perečih vprašanj. Prosветni urad tedanje ZVU je omogočil natis potrebnih knjig. Tedanji učitelji in profesorji so se lotili tega dela, ne da bi vprašali, koliko bodo zaslužili. Honorarji so bili na vsak način skromni. Med drugimi knjigami smo tedaj dobili tudi I. in II. čitanko za višje razrede srednjih šol, ki pa je že davno pošla. V zadnjih letih smo uporabljali ljubljanske čitanke, ki pa zaradi drugačnega programskega prijema v celoti ne odgovarjajo našim potrebam, ker so naše višje šole — razen učiteljišča — vse petletne. Potreba po slovenskih berilih je zato nujna. Sedaj nam je prof. Nada Pertot pripravila prvo slovensko berilo OD ANTIKE DO DANES, ki bo služilo za I. in II. razred višjih srednjih šol. Knjiga je v vrsti slovenskih čitank novost in prijetnost obnem. Za soočenje z najrazličnejšimi slovnstvenimi oblikami nam sestavljalka nudi številne primere od antike do danes in to iz klasičnega, svetovnega in domačega slovstva. Bogastvo knjige popestrujejo vinjete, ilustracije in komentarji.

Drugo berilo sta pripravila profesorja R. Petaros in M. Šah: OD PRVIH ZAPISKOVIH DO ROMANTIKE. Berilo je namenjeno III. razredu višjih srednjih šol in nas seznanja z našo ljudsko vezano in nevezano besedo, srednjeveškim pismenstvom, začetki

slovenske knjige, barokom, razsvetljenstvom in romantiko. Za vsa obdobja so številni primeri tudi v narečnih oblikah. Prvič je v slovensko čitanko vključen Svetogorski rokopis. Posebnost in pohvala knjige je tudi v tem, da navaja bogato literaturo za vsa obdobja.

Sedaj čakamo še na čitanko za IV. in V. razred, ki je prav tako že v pripravi. Kot smo veseli obeh knjig in tudi drugih, ki so v zadnjem času izšle ali pa so v pripravi, moramo pa tudi grajati dejstvo, da se za razpis Abecednika in Berila za I. in II. razred osnovnih šol ni nihče oglašil. Isto se je zgodilo s čitankami za I., II. in III. razred srednjih šol. Deželni urad stalno razpisuje izvirno sestavo oziroma predlagane prevode knjig za slovenske šole na Goriškem in Tržaškem. (Glej zakon št. 932 z dne 22. dec. 1973). Pri tolikih učiteljih in profesorjih se kaj takega ne bi smelo ponavljati. Za to ni opravičila.

Kje je idealizem prvih povojnih let, ko učitelji in profesorji niso spraševali in se v naprej pogajali za honorarje. Kje je idealizem pokojnega prof. Nemca iz Gorice, ki je sam natipkal na tisoče matric in s ciklostilom na roko pripravil vrsto šolskih knjig. Pa so bili tudi profesorji, ki so na svoje stroške tvegali natis šolskih knjig, ne da bi imeli zagotovilo, ali bodo njihove knjige sprejete kot učne. Danes pa znamo samo odklanjati to, kar imamo. Kaj novega in dobrega pa ne znamo pripraviti.

M. R.

Čuk na obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

UGANKA ZA ZGODOVINARJE

Na pogrebu predsednika Tita so tržaške Slovence predstavljali Boris Race (za Slovensko - kulturno gospodarsko zvezo), dr. Drago Štoka (za Slovensko skupnost) in senatorka Jelka Gherbec (za Komunistično partijo Italije). Za vstop na območje, kjer so bile svetovne delegacije, pa je bila za tržaške Slovence rezervirana ena sama vstopnica. Tako se je zgodilo, da je med tremi mogel dobiti vstopnico na diplomatsko tribuno en sam.

Ugani, k d o je to bil!

BRZOJAVKA ČUKU IZ MOSKVE

Tovariš ČUK, Trst

Obveščam te, da smo CK KPSZ, sovjetska vlada in jaz osebno sklenili, da v svoji težnji po miroljubni okupaciji tujih dežel umaknemo iz Afganistana dvajset (20) kamionov s prikolico in še dvajset (20) kamionov brez prikolice.

Računam, da boš obvestil svoje bralce o tem venko-dušnem dejanju CK KPSZ, sovjetske vlade in mene osebno. Smrt ne vem komu že —

Leonid Brežnjev, pede proprio

PS: Ker je dejavnost upornikov te dni popustila, smo isti CK KPSZ, ista sovjetska vlada in isti jaz sklenili, da v dokaz naše miroljubnosti umaknemo iz Afganistana še dvesto (200) samokolnic (karjol).

POIMENOVANJE NOVE ŠOLE

Junaški Zgonik je torej poimenoval svojo novo šolo PRVI MAJ. To je zgled, kako naj zamejstvo streže naši narodni stvari. Zato se je slovenska šola pri Piščancih odločila, da bo svojo šolo poimenovala PRVI APRIL.

Čevapčiči, godba iz Trbovelj, itd. Pridite!

Odbor za novo šolo

PS: Mogoče bo spregovoril tudi poslanec Pajetta.

ZAHVALA LISTE ZA TRST

Lista za Trst — Lista per Trieste — se prisrčno zahvaljuje tistim štiridesetim mladincem Slovenske kulturno - gospodarske zveze, ki so ob smrti predsednika Tita poplakatirali mesto z njegovimi slikami, s tem podžgali določena čustva naših meščanov in tako prispevali k znatnemu porastu naše Liste pri zadnjih deželnih volitvah.

V upanju, da v prihodnjih volitvah ne bodo izostali kakšni drugi ustrezni plakati Slovenske kulturno gospodarske zveze,

si firma

»con i sensi della più pura antislovenità«

Lista za Trst je naš

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu

vabi na jubilejne
XV. študijske dneve

DRAGA *80

PETERLINOVA DVORANA, TRST, DONIZETTIJEVA ULICA 3

Petek, 29. avgusta, ob 18. uri:

Predstavitve predavateljev na letošnji Dragi

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA, OPČINE, NARODNA ULICA 89

Sobota, 30. avgusta, ob 16.30:

Otvoritev, nato predavanje

VERA IN KULTURA ZA SVOBODNEGA ČLOVEKA

Nedelja, 31. avgusta, ob 9. uri:

služba božja na prostem, nato predavanje

SLOVENSTVO V SVOJI KULTURNO-POLITIČNI INFORMACIJI DANES

ob 16. uri:

SLOVENSKA CERKEV IZ PRETEKLOSTI V PRIHODNOST

Po vsakem predavanju diskusija.

Vedno je mišljena italijanska legalna ura.

zasmehindobrovoljozas

Pri neki hiši so nujno potrebovali inštalaterja. Telefonirali so mu, naj pride v to in ono ulico, številka ta in ta. Nujno, ker teče voda že po vsej kopalnici.

»Ne vem, če bom utegnil,« mirno odvrne inštalater. »Kje je pravzaprav vaša ulica?«

»Poslali bomo takoj avto po vas.«

»Trenutek,« reče inštalater. »Katero znamke pa je vaš avto?«

***

»Dedek, bral sem, da je pri 75. letih dvajset odstotkov več žensk kot moških.«

»Kdo se pa pri 75 letih še briga za to!«

Trgovski potnik prepričuje kmeta, kakšne koristi bi imel od hladilnika, če ga kupi.

»Glejte,« reče, »jedi se vam ohranja v njem tudi en mesec.«

»Ja,« pravi kmet, »kaj bomo pa medtem jedli!«

***

Mož prikolovrati ponoči domov. Žena vpraša: »Si ti, Jaka?«

»Jaz ja, koga si pa pričakovala?«

***

Učitelj: »Kaj je mislil Arhimed, ko je planil iz kopeli in zaklical HEURE-KA - NAŠEL SEM? Kaj je našel?«

Učenec: »Milo.«

PISMA

RAZSVETLJENE MIZE

Znane repentabske skale, ki zaradi svoje redkosti predstavljajo morfološko posebnost in se jim strokovno pravi »mize«, so pred kratkim bile valorizirane. Občinska uprava je namreč dala razsvetliti »mizo«, ki je naj-

bližja pokrajinski cesti ob križišču za Col. Očistili so tudi grmičevje in oklestili veje drevja, ki je zakrivalo pogled na to posebnost. Res lepa pobuda, ki valorizira naše okolje in ki naravnost kliče po podobnem sklepu tudi za repentabski grič in Marijino cerkev, ki sta polna slovenske zgodovine.

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

č 67

II 117 986 1980

998530726, 7

COBISS

Z »ZADNIKARJEM« NA IZLET!

Ker se je o tem pri nas bolj malo pisalo, bi rad vsaj v poletnem času opozoril Vaše bralce na zanimive in živahno pisane knjige umetnostnega zgodovinarja Marijana Zadnikarja. Izdala jih je od leta 1973 do danes Mohorjeva družba v Celju pod naslovi Spomeniki cerkvene arhitekture in umetnosti (I. in II.) ter Med umetnostnimi spomeniki na slovenskem Koroškem. V prvi knjigi je opisanih 57 umetnin, ki bi jih lahko označili za umetnine »prve kategorije«. Gre za opise in fotografije cerkva in njenih delov, vseh slogov in z vseh koncev slovenskega ozemlja v mejah matične države. Opisi pa niso dolgočasni, čeprav so tu pa tam za nestrokovnjaka precej podrobni. Zadnikar piše s humanizmom in poznavanjem zgodovine. Drugo knjigo je napolnil še z opisom 37 cerkvenih spomenikov, ki sicer ne sodijo v sam vrh slovenske umetnosti, vendar zaslužijo pozornost in ogled. Ravno zato pa tudi to pišem. Z Zadnikarjevo knjigo v roki postane lahko navaden izlet kulturno, umetniško doživetje, ki je dostopno prav vsakomur.

Zadnja knjiga je izšla v redni knjižni zbirki celjske MD za leto 1979. Ima manjši format, posvečena pa je le koroškim cerkvenim umetninam. Pri tem se avtor ni držal le avstrijskih mej, temveč je posegel z opisi tudi v Kanalsko dolino, ki sodi zgodovinsko in tudi čustveno h Koroški. Pravzaprav je primerno, da ima celotna pokrajina opise v skupni, prikupni knjigi. Žal pa se spet tu pokaže ločevanje po državnih mejah, kljub govorjenju o enotnem kulturnem prostoru. Saj bi pri pisanju o slovenskih umetninah oziraj na državne meje morali sami od sebe odpasti. Tega se kot prvi zelo dobro zaveda pisec dr. Marijan Zadnikar, ki je to poudaril v uvodih svojih knjig in povedal, da mu je bilo obravnavanje koroških cerkva sprva dejansko prepovedano iz »dobrososedskih« ali drugačnih razlogov. No, zmagal je zdrav čut. Z veseljem pa bi dočakali tudi knjigo takega bogastva in ljubezni tudi o slovenskih krajih na tej strani meje.

(podpis)

CENA 700.- LIR